

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- M. kir. tud. Egyetemi ny.**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Flai**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Helsler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Ilaszky József**
Bomba-tér 4.
- Keller Dániel**
Attila-körút 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3-5.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler Ignác**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Barcza József**
Váci-utca 66.
- Buschmann Ferencz**
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy.**
irod. int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11-13.
- Goszler Gyula**
Aranykér-utca 1.
- Hunyadi Mátyás ny.**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Flai**
Zaiabáros-utca 1.
- Luszt Sándor**
Váci-utca 44.
- M. kir. posta- és táv. ny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvny.**
Királyi Pál-utca 9.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Irányi-utca 1.
- Quittner József**
Károly-körút, központi
városház.
- Róth József**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Súsz Dávid**
Fővámi-tér 5.
- Székesfővárosi házI ny.**
Központi városház.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnal Pülöp**
Régi posta-utca 3.
- Victoria-nyomda**
Váci-utca 37.
- Wodlaner F. és Flai**
Sarkantyú-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18
- Budapesti h. é. v. nyomd.**
Lipót-körút 22.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Farkas Testvérek**
Nádor-utca 19.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hermes könyvny. r.-t.**
Bárá Atzél-utca 2.
- Hungária-könyvnyomda**
Váci-körút 34.
- Juhász és Haas**
Tűkór-utca 5.
- Kállal Ármin**
Bálvány-utca 18.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Flai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kellner Ernő**
Csáky-utca 9.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Pülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz Lajos**
Váci-körút 20.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35 a.
- Löw Ede**
Váci-körút 30.
- Magyar Hírlap nyomd.**
Honvéd-utca 10.
- Magyar Sajtó könyvny.**
Nádor-utca 74.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- M. k. postatakarék ny.**
Hold-utca 4.
- Pallas-irod. és nyomd. r.-t.**
Kálmán-utca 2.
- Peati Könyvnyomda-
Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
- Pestl Lloyd-társulat ny.**
Dorottya-utca 14.
- Pollák Elkán**
Nagykorona-utca 21.
- Pollák M. Miksa és Tsa**
Akadémia-utca 15.
- Schlesinger Vilmos**
Bálvány-utca 20.
- Thália-nyomda**
Csáky-utca a. b.
- Vas Tivadar**
Honvéd-utca 12.
- Vincze és Bartók**
Bálvány-utca 15.
- VI. ker. (Terézváros).
- Baross-nyomda**
Uj-utca 6.
- Beer E. és Társa**
Aradi-utca 8.
- Berkovits János**
Teréz-körút 40-42.
- Bróza Ottó**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és ny. r.-t.**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda stb. r.-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krnkauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Oyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gergely Miksa**
Vá-zi-körút 19.
- Glücksellig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Gyár-utca 32.
- Herrman Ignác**
Szerecsen-utca 20.
- Hornvánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Kápolnai Adolf**
Teréz-körút 5.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kaufmann, Vojtitz és tsa**
Vörösmarty-utca 52.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 14.
- Kunoss Vilmos és Flai**
Teréz-körút 39.
- Löbl Dávid és Flai**
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
- Minerva ny. (tui. Gansl Za.)**
Szerecsen-utca 7/9.
- M. á. v. menetjegy-ny.**
Csengery-utca 33.
- Magyar reklám-nyomda**
Nagymező-utca 66.
- Markovits és Garal**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Szondi-utca 4.
- Neumayer Ede**
Prófiéta-utca 7.
- Orsz. közp. közs. ny. r.-t.**
Váci-körút 61.
- Pollacsek Mór**
Dávid-utca 4.
- Poporai Román nyomd.**
Vörösmarty-utca 60/a.
- Posner K. Lajos és Flai**
Csengery-utca 31.
- Radó IZOR**
Szerecsen-utca 13.
- Radó és Róza**
Ó-utca 2.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Schmelcz Izidor**
Izabella-utca 70.
- Schmidl Sándor**
Szerecsen-utca 6.
- Spinner Illés**
Dessewffy-utca 43.
- Székelly Viktor**
Dávid-utca 4.
- Vigyázó Tivadar**
Váci-körút 39.
- Wellesz Béla**
Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).
- Ádám Herman**
Dohány-utca 1.
- Árpád kő- és könyvny.**
Valero-utca 9.
- Athenaeum ir. ny. r.-t.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd Jakab**
Miksa-utca 17.
- Biró Albert**
Klauzál-utca 35.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Elek Lipót**
Kertész-utca 37.
- Erzsébetvárosi könyvny.**
Dohány-utca 29.
- Galltzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garal Mór**
Károly-körút 3.
- Gelléri és Székely**
Kerepesi-út 34.
- Gonda és Társa**
Akácfa-utca 50.
- Grünwald Ödön**
Wesselényi-utca 4.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Kellner Gerson**
Csányi-utca 13.
- Krammer és Erhardt**
Csömöri-út 28.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblövitz Zsigmond**
Csömöri-út 33.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin**
Dohány-utca 84.
- Roth és Krausz**
Kertész-utca 23.
- Rubin Izidor**
Király-utca 15.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Splizer Márk**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- Wendt és fia**
Károly-körút 10.
- Wiesinger József**
Wesselényi-utca 30
- Yost irógép r.-t. nyomda**
Erzsébet-körút 9-11.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Anglo-nyomda**
Baross-utca 47.
- Budapesti Hírlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Corvin-nyomda**
Baross-utca 4.
- Özv. Fried Ignáczné**
József-utca 14.
- Fritz Ármin**
József-körút 9.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 10.
- Kossuth Lajos-nyomda**
Ujvásártér 5.
- Otthon-nyomda**
Mária-utca 42.
- Pázmáneum-nyomda**
Mária-utca 11.
- Réval és Salamon**
Öllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és Neje**
Szentkirályi utca 30.
- Schulcz Adolf**
Baross-utca 81.
- Stephaneum ny.**
Szentkirályi-utca 29a.
- Szent Anna-nyomda**
Baross-utca 66-68.
- Szent László-nyomda**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Nemzetközi könyvny.**
Futó-utca 44.
- Weissenberg Ármin**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferenczváros).
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 35.
- Harsány Emil**
Lónyay-utca 7.
- Műszaki ir. és ny. r. t.**
Soroksári-utca 5.
- Pátia-nyomda r.-t**
Öllői-út 25.
- Szepszke Novosztli kny.**
Lónyay-utca 12.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.
- Lőrincz F.**
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Csakis Gutenberg-gyujtót vegyünk! !! Öt százalék a szanatorium javára. !!

FOLYOIRAT

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna
- Abauj-Szeplsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Osz Máttyás
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Öbr. kel. egyházmegyei ny. Oyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
Dőczik-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Szent-Tamás**
Gavanczky Szima.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal és Fia.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t. (v. b.)
Darvai Armin.
Halyák István.
Wertheimer Zsigmond.
- Balázsfalva**
Öbr. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barca**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Bazin**
Klein Alfréd.
- Békés**
Báró Drechsler Oéza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky J.)
Lepage Lajos
Povázszy testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregassz**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Hungaria-ny. (tul. Sonnenfeld Mór).
Machold F.
Ifj. Nádosy Oyula.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
Welsz Jakab.
- Borosjenő**
Ungár J.
- Brezdnobánya**
Kreislér J.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tul.: Trattner H. és társai).
Clurcu és társa.
Óhony és Társa.
Grünfeld Vilmos.
Ódtt János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Budaörs** (Promontor)
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Caacza**
Braun Rezső
- Csáková**
Orádi Péter.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Cservenka**
Heinecz Lajos.
Welker Ádám.
- Csikszereda**
Oyörgyjakab Márton utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Welsz Márk.
- Caorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Oyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda**
Frank Béla.
- Debreczen**
Adler Józsefné
Caokonai nyomda-rt.
Drobschart és Popovits.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Hungaria-nyomda
Komáromi József.
László Albert.
Pongrácz Oéza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernáth Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Oyula.
- Deveser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy közseg-gek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaölvédvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Barosa-ny. (tul.: Paunz S.)
Egri könyvny. részv.-társ.
Erseki Iyecuuni nyomda.
Lőw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-ny. (tul.: Kahn M.)
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Pállinkás I. Oéza.
Winter Zsigmond
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Ousztáv.
Hunnia-nyomda (tul.: Oerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Fehérgyarmat**
Máttyás Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder Ousztáv.
Wunder Oyula.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsidler**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chluzre & Co.
Jerouscheg O.
Mohovich Emlidio
Unio könyvnyomdai müintézet.
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternier Adolf.
- Gálazécs**
Berkovits R.
- Gödöllő**
Kanders Ferencz.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
Sándory Mihály.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hevesmegy. Lapok ny.
Sima Dávid
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Oyula és társa.
Oyöregyház. könyvny.
Heckenast Oyörgy.
Láng J. Jenő.
Pannonia-könyvnyomda.
- Győr-Sziget**
Gross O. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda
Dohay János.
- Gyulafehérvár**
Schäser Ferencz
Püspöki lyc. nyomda (hérlő: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Oyula.
- Halas**
Kálisch Ignác.
Práger Ferencz.
- Halmi**
Friedmann Henrik.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhelyi Híradó ny.
Vásárhely és Vidéke ny.
Wesselényi Oéza.
- Hollcs**
Mahovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Grünwald Jakab
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Áttra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Kányó Antal utóda
Neumann Jakab
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Jászapáti**
Galamb Zoltán.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Oerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Ozv. Jancovics Oyuláné.
Kéthelyi L. és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fléissig Lipót.
- Karczag**
Szódl S.
- Kassa**
Breltner Mór.
Outenberg-ny. (Lukács O.)
Koczányi Béla.
László Béla.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlap-kiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Pestmegyei Hirlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Szappanos István.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Hafl Kálmán.
- Kis-Czell**
Lelenyei Sándor.
Ményhárt Julia és fia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Dezső.
- Kis-Körös**
Kálisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújzsellás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Oyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája (tul.: Magyar Mihály.)
Gáman János örököse.
Gombos Ferencz.
Outenberg nyomda.
Magyar Polgár nyomdája (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zobáth Ferencz.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Inerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Közeg**
Feigl Frigyes.
Feigl Oyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Ozv. Bors Károlyné.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
Schultz Ignác.
- Lippa**
Zách József.
Zeltler Lajos.
- Liptó-Szent-Miklós**
Lőw Dezső.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar Józset.
- Losoncz**
Kármán Zsigmond
Losonczl Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Szidon József.
Traunfellner Károly.
Tipografia Heres.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Ovár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Kováts Antal.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Berger Miksa.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger O. A.
- Mezőkövessd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Kányó Antal.
- Mlava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludwig.
Minerva ny. (tul.: Hirsch-hein Adolf.)
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugár és Társa.
Szélenyi és Társa.
- Módos**
Hoffmann Béla
Lustcin Márkus.
- Mohács**
Blandi János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Orütfeld Ignác.
- Munkács**
Orós Testvérek.
Orünstein Mór.
Káhn és Fried.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujhazi Miksa.
- Nagy-Átád**
Orünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnar Mihály.
Nánay István.
- Nagy-Bittse**
Splegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

KÖNYVNYOMDAI LEMEZKÉSZÍTŐ ELJÁRÁSOK.

A lemezre átvitt rajz vonalainak előzetes karczolására, illetőleg körülkarczolására rendkívül fontos dolog a Mäser-lemezek vésésében. A legkisebb vonalkát is külön ki kell karczolni. Ha mindjárt vésővel kezdenék a dologhoz: a lemez krétás fölülete kipattognék.

A karczolási technikának van még egy fogása, a mit nem árt mindenkinek jól megjegyeznie, mert e fogás nem-ismerése révén szinte lehetlenség jó lemezeket vésnünk. Ez pedig az egymással szöget képező vonalak karczolásának módjára vonatkozik s abban formulázható, hogy az ilyen vonalak karczolását mindig a találkozási pontjukon (*b*) kell ki-
felé futóan meg-
kezdeni. Ha fordítva cselekszünk, például *a*-tól vagy *c*-től *b* felé húzzuk a karczoló-tűt, a sarokból okvetlenül kipattanik egy darabka.

Véséskor meg arra kell ügyelnünk, hogy a vésővel egy kissé mindig visszatérjünk az előbbeni véső-böket árkába. Tegyük föl, hogy az itt látható kicsiny (*d*) vonal azt a nyomot mutatja, melyet a vésőnek a kontur

mellett való lebökésével előidézünk. A következő vésőbökésnek nem szabad az előbbinek végénél kezdődnie, hanem valamicskével beljebb (*e*-nél). Ha ezt a szabályt nem vesszük figyelembe, a kontur széle minden igyekezetünk ellenére is csipkessé lesz.

Egyenes vonalak vésésekor az ügyes szedő véső helyett valami jó éles kis kést is használhat.

A mi a Mäser-lemezbe vésott vonalak mélységét illeti: ez attól függ, hogy a véset negatív vagy pozitív képű-e s hogy a vonalak milyen távol esnek egymástól. Negatív képű vésetnek nevezzük

azt a lemezt, a melyen a rajzolat vonalai bele-mélyednek a lemezbe, s feketeszínű nyomtatásban fehérek volnának fekete alapon. A pozitív képű véset ennek az ellenkezője.

A negatív képű véset nyomtató-fölülete már természeténél fogva jóval nagyobb, mint a pozitív képűé s ennél fogva nyomásbirósága is okvetlenül nagyobb. A negatív képű lemez nincs kitéve annak, hogy nagyszámú példány nyomtatása következtében megszálljon, vagy mint általában mondjuk: kopjon. A föltaláló állítása szerint 5000 nyomás után

az egészen sekélyes karczolások is meglátszottak még a lemezen.

A pozitív képű lemezek vonalainak mellett természetesen mélyebbeknek kell a völgyeléseknek lenniök, mint a milyen mély a negatív lemez vonala. Ha sűrűn vannak egymás mellett a vonalak, negyedciczeros, sőt negyedpetites mélységű völgyelés is elegendő, de ha messzebb esnek egymástól, sokszor még a lemezt hordó fadarabból is ki kell vésnünk valamicskét.

Mintázatok, elmosódó szélű alapok előállítására a Mäser-lemez kiválóan alkalmas. — A karczoló-tűvel való véséssel, vagy ornamentumdarabkáknak fakalapáccsal való beleverésével a legkülönbözőbb ala-

pokat állíthatjuk elő. Ha azonban nagyobb felületeket kell sűrű mintázattal ellátnunk, gondoljuk meg jól: nem lehetne-e azt, vagy a czélnak csakúgy megfelelő egyéb mintázatot, másféle módon (például Uelstein-papirosnak leöntésével) olcsóbban előállítani.

Az elmosódó szélű alapnak Mäser-lemezből való előállításakor legegyszerűbben úgy járunk el, hogy kissé nedves szivacsral a lemez kellő helyeit alacsonyabbra mossuk. Némely mesterszedőnk vakarással teszi az alapot elmosódóvá; több időbe ez sem igen kerül. Mintázatos alap készítésekor a vona-

May Morris ex-librise.
Rajzolta Walter Crane.

LE LIVRE TRIOMPHANT des HEURES MAUVAISES

MARCEL
SCHVOB

Ex-libris. Közvetlenül fába metszette
Grandjournan.

lak, köröcskék stb. sűrítésével, illetőleg ritkításával érjük el ezt a célt. A szemcsés alapot sokan úgy állítják elő, hogy valami tompahegyű árral bökődik a lemezt; ez azonban sok időt rabló munka, gyorsabb és így természetesen egyszerűsödő ajánlatosabb eljárás az, a mikor a mester-szedő durvaszemű üvegpapírost tesz a lemezre s azt ide-oda huzogatva, fasúlyokkal gyöngéden ráver. Ilyenformán elmosódó alapot is könnyen állíthatunk elő.

Szóba kerülhetne még itt a tónusos lemezeknek ájő-vésővel való előállítására, de ez nehéz dolog: a fametsző munkakörébe tartozik.

A mely könyvnyomtató rengeteg gyakorlatozás következtében tegyük föl, hogy elsajátítaná ezt a művészi technikát, az bizonyosan nem Mäser-lemezt választana munkájának kiviteléhez. A ki pedig a tónusos vésés technikáját nem érti elég alaposan, jobb, ha meg sem próbálkozik a dologgal. A „Typographische Jahrbücher“ mellékletei között láttunk ugyan már akárhány olyan képet, a melyet a fametszők tónusos technikájával véstek Mäser-lemezbe, de ezek legtöbbször kétségbeesetten alacsony művészi minőségűek.

Ha a Mäser-lemez vésésével készen vagyunk, meg kell annak fölületét keményítenünk s egyszerűsödő a nyomdafestékben foglalt fűrészes oldó hatása ellenében is ellenállóbbá tennünk.

Ez a fölülalótól gyártott védőmasszával és pasztával történik, a melyekkel ha a lemezt bekenjük, ez olyan keményre lesz, akár a celluloid s azonkívül hogy ellenáll a fűrészes oldó hatásának, immunnissá válik a terpentin, benzín s egyéb formamosó anyagok ellenében is.

Novák László.

(Folyt. köv.)

MODERN DÍSZITŐ ANYAGUNK.

A ki — mondjuk 1897 óta — megfigyelte akczi-denciánk fejlődését és ezzel kapcsolatosan a betűöntők rohamosan szaporodó ornamentális termékeit: elég világosan láthatja a modern díszítő stílus dolgában végbement eszmetisztázódást, s a modern díszítő stílus eddig lemorzsolts korszakát is több kisebb fejlődési periódusra oszthatja be. Mert bizony minden történeti stílusnak megvannak a maga nemzeti elhajlásain kívül a fejlődési periódusai is, s így megvannak azok az idővel valószínűleg történeti stílusnak számítható modern művészeti irányban is.

Modern díszítő stílusunk a művészeti eklekticizmuson épült föl, a mennyiben megjelenését megelőzőleg minden elképzelhető stílusbeli motívumot megtalálhattunk csak a mi ornamentális anyagkészletünkben is. Betűöntőink a legkülönbözőbb díszítő stílusokból válogatták össze ornamentumsorozataikat. Hiszen még ma is alig van nyomda, a melyben a görög ornamentikából vett sorozatok mellett ne találunk római, gótikus, olasz és német renaissance meg másféle díszítő anyagot.

Ez az eklekticizmus bizonyos tekintetben megnyilatkozik a modern díszítő művészetben is. Hogy csak futólagosan bizonyítsuk ezt, utalhatunk arra, hogy az egyik művész például az olasz renaissance-ból, illetőleg az olasz prototipográfusok munkáinak alapján, a másik a német renaissance képviselői, Dürer, Burgkmair stb. nyomán igyekszik fejleszteni a modern könyvdíszítést stb., a harmadik japanizál, és így tovább.

Talán részben ennek a művészeti eklekticizmusnak köszönhetjük azt, hogy modern díszítő stílusunk a formái tekintetében nem olyan korlátozott, mint a régebbi történeti stílusok akármelyike is, hanem fölül mindent: az egész növényi és állati világot, sőt még ennél is többet.

A könyvnyomtatás mesterszedési ágazatában korántsem nyilatkozhatott meg a modern stílus a maga egész terjedelmében. Természetszerűen is arra vagyunk korlátozva, hogy formaizálásunkat korlátozzuk, illetőleg ennek irányítását jórészt a betűöntőknek engedjük át. Iparművészetünk fejlődése főképpen a betűöntőktől függ, mert abszolút eredeti alkotó nyomdász még alig van, a betűöntők ornamentumával készült munka eredetisége pedig legföljebb csak viszonylagos lehet; mennél jobb formakincscsel látnak el tehát a betűöntők bennünket: annál különb dolgokat állíthatunk elő mi.

A modern irány előfutói minálunk naturalisztikus díszítmények voltak. Tündérrózsa, napraforgó meg mákvirág jelent meg előszörre. Csakhamar csömör-lésig lettünk velők. De a betűöntők segítettek rajtunk. A szó szoros értelmében elárasztottak ben-

nünket a növényvilágból vett stilizált meg naturalisztikus díszítőművekkel.

Ez volt a modern művészeti iránynak a nyomdászatanban jelentkező első fejlődési periodusa.

A második volt a vonalkultusz ideje, a mely a Schelter-féle „Edel“-lineákkal kezdődött (a minek közvetlen ősei pedig az úgynevezett barokklineák voltak), s hamarosan csak úgy túltengette az egész könyvnyomtatásbeli ornamentikát, mint annakelőtte a megelőzői. A „kukac-vonalak“ mód nélkül elszaporodtak nyomtatványainkon s a mennyire kedveltük újdonságkorukban, annyira gyűlöljük most sablonosságukért.

A mit itt elmondunk, az főképp csak a magyarországbeli nyomdászatra vonatkozik, mert hiszen volt a külföldön sok egyéb betűöntői termék is, a mi jóleső változatosságot teremtett meg az ottani nyomtatványok nagy tömegében. Egyik-másik német betűöntő a Dürer-stilusra emlékeztető fekete-fehér vignettákkal, mások az állatvilág individuumainak megstilizálásával küzdöttek a gyilkos sablonosság ellenében, s e termékeik odakünn meglehetősen kapcsolások is voltak.

A girbe-görbe vonalak vastagságuk miatt főképp csak színes nyomtatáshoz voltak alkalmasak; hogy fekete színben is használhatók legyenek: kivájták a közepüket s így tompafinom párhuzamos vonalak lettek belőlük (világos „Edel“-linák, Fix-keret stb.). Mindezek még mindig a második fejlődési periodushoz számíthatók.

Modern díszítő anyagunk fejlődésének harmadik periodusa mostanában kezdődött meg, s már itt-ott láthatunk is olyan ornamentum-sorozatokat, a melyek a harmadik periodust képviselik. Ez is majd mind az artisztikus vonal kultuszából fakadt s könyvornamentumul meg mester munkáink díszítésére alkalmasabb minden eddigi ornamentális anyagnál.

Mostani füzetünkben egyelőre két ilyen díszítőmű-sorozatból mutatunk be néhány jellemző darabot. Mind a kettő a reánk rengeteg hatással levő német művészet terméke. Az egyik a most jelentkező periodusnak kezdetét, mintegy az abba való átmenetet mutatja, a másik pedig már olyan határozott, annyira kiforrottnak látszik, hogy a kezdődő korszaknak szinte delelőjére kell állítanunk.

A *Karl Brendler & Söhne* bécsi betűöntő cég „Edel-Borduren“ elnevezésű keretfajtája mintegy átmenet a könyvnyomdászati ékítmény mostanában kezdődő periodusába. Szülőanyja e keretfajtának úgy látszik az osztrák szecsesszió volt. Motivumai még a növényvilágból kerültek ki, de jórészt olyan stilizálásban, hogy némely darabja az első pillanatban arabeszkyszerű összehatást tesz.

Egyik-másik darabján (7, 14) szinte naturalisz-

tikus virágképet látunk, de a virág szára meg a környező vonalak már szecsessziósan kacskaringóz-
nak. Ez a szecsessziós vonalvezetés némelyiken (15, 17) különösen szembeütő. A darabok némelyikének (8, 9, 13) rajza szigorúan szimmetrikus, másokon megint (20, 21) nyomát sem látjuk a szimmetriára való törekvésnek.

Az „Edel-Borduren“ keretfajta világos voltánál fogva könnyen és sokoldalúan használható mindenféle egyszínes mester munka előállítására. Világos alanyon is, sötét színnel nyomtatva, igen jó hatású. Némely darabja sorkiegészítőnek is alkalmas, léccékké, kaszettákká összeszedve pedig — mint azt példánk is mutatják — különösen jó eredményre használhatjuk.

A keret jól harmoniál most divatos könyvbetűinkkel (Romana, római, hollandi stb. antiqua) is, de legjobban összevágna vele azok a világosabb betűfajták, a melyeknek a szecsesszió félig-meddig a szülőanyjak. Ilyenek a modern groteszk betűk, a Venezia stb.

A berlini *Wilhelm Woellmer's Schriftgiesserei* cég egyike manapság a legjelentékenyebbeknek a maga nemében, s szakfejlesztés dolgában is az elsők között áll. Nem halad járt nyomokon, éppen ellenkezőleg, mindig abszolút eredeti után tör. Mindnyájunknak élénk emlékezetében lehet még az a pályázata, a melynek eredményeképpen Glaser Miksa tervei után megalkotta a maga híres „Siegfried“ betűit és ehhez való ornamentumait.

Legújabb alkotása, a „*Brokat-Einfassung*“ eredetiségének révén méltó hozzája. — Rajzolója a cég nyomdájának faktora, *Kulbe Károly* szaktársunk volt, a ki a kilenczvenes évek elején Budapesten is dolgozott Hornyánszky Viktor nyomdájában. Azóta e derék szaktársunk a legjelesebb mester-szedők és legjobb szakírók közé küz-

Rozsnyay V. H. Kálmán ex-libris. Rajzolta John Hassal.

dötte fel magát. Az ő szava most a német könyvnyomtatóknak orákulum.

A mikor a most bemutatott díszítő anyagot megalkotta: a legegyszerűbb művészi eszközzel, a puszta vonallal igyekezett dekoratív hatást elérni. És ez sikerült is neki a legteljesebb mértékben. A brokátkeret kitűnően megfelel annak az alapelvnek, hogy a díszítmény egyesegyedül csak díszítsen, a nélkül, hogy a legkevésbé is megközelítse az illusztrálás föladatait, vagyis hogy vonatkozása legyen a szöveg értelméhez. És ez a tulajdonsága csak javára van, mert korlátlanul használható: a komolyabb természetű munkákhoz, cím lapokhoz, diszkolevelekhez éppen úgy, mint esetleg a mulatságokat hirdető nagyobb alakú meghívókhoz is.

Az artisztikus vonalakból álló díszítmény alkalmazásában fog valószínűleg kulminálni e modern stílusunk harmadik periodusa; megfigyelését ajánljuk minden törekvő könyvnyomtatónak.

A brokátkeret 12 darabból áll, van köztük olyan darab is (2266a), a mely egymagában jól alkalmazható léczképben. Másokból pedig összeállítás útján nyerhetünk pompás dekoratív hatású léczeket megkereteket. Különösen ha a a szövegtől elütő színben nyomtatjuk, vagy ha alapnyomattal látjuk

el: érhetünk el jó hatást e keretfajtaival. — Jövő számunkban lesz még alkalmunk modern díszítő anyagunk további sorozataival is foglalkozni. *N. L.*

TÖBBSZINŰ NYOMTATÁS EGYETLEN LEMEZRŐL.

Erről a rendkívül fontos kérdéstről olvasunk rövid cikkekcskét Rockstroh & Schneider lapjában, a Victoriában. A cikk elég érdekes ahhoz, hogy közzöljük a velejét s a magunk részéről is hozzáfűzünk egyetmást.

A színes nyomtatás rendszeren a hozzája szükséges nyomtatólemezek révén drága. Mentől több a lemez, annál többbe kerül a színes nyomtatvány.

Ez az oka annak, hogy a találékony könyvnyomtató már évtizedekkel ezelőtt is kutatott olyan újabb eljárások után, a melyek segedelmével a lemezek száma a színes nyomtatásban csökkenthető volna. Legjelentékenyebb találmány e tekintetben a háromszinű nyomtatás föltalálása volt, a mi tudvalevőleg azon a teorián alapszik, hogy a három alapszín (sárga, vörös és kék) egymásra nyomtatásával minden elképzelhető színárnyalat elérhető. A praxisban ez a teoria nem vált be a maga egész teljességében, a mennyiben például az arany- meg ezüstszínt, a schweinfurti zöldet stb. az alapszínek semmi-

féle kevergetésével sem tudtuk eddigelé előállítani; viszonylag azonban mégis kitűnő eredményt értünk el vele, s ma már folyóiratok mellékletei, képes levelezőlapok stb. alakjában csőstül szakad a nyakunkba a többnyire alacsony művészi minőségű háromszinű nyomat.

A háromszinű nyomtatásban a lemezek száma tehát háromra redukálódott. A ki azonban azt hiszi, hogy ennek révén az eljárás valami nagyon olcsó, alaposan téved. Annyiféle költség babramunka, retouchozás stb. van vele, hogy ára jóval nagyobb, mint a közönséges autotipiáé.

Egyik-másik könyvnyomtató tehát már esztendőök óta azon töri a

fejét: miképpen állíthatná lemezeit még olcsóbban elő. Az alapszínek főntebb említett teoriájának elvéből kiindulva, a német Krüger példájára sokan megpróbálkoztak azzal is, hogy a tervezett képet színekre bontsák, s aztán az egyes színek lemezeit Mäser-, celluloid- vagy más alapnyomtató-lemezbe vésvé, egymásra nyomtatásuk által a kép természetéhez mérten néha elég csinos, de többnyire csak kezdetleges színes nyomatot állítottak elő, a melynek az ára azonfölül még így is elég nagy volt.

A többszinű nyomat egyetlen lemezeiről való nyomtatásának legegyszerűbb módja azonban az, hogy a különböző színek nyomódását pusztán csak az egyenetlés változtatásával igyekezzük elérni. Vagyis az egyenetelő-lapból ama részeket, a melyeket más színnel akarunk nyomtatni, mint a minő festékkel

Walter Rippmann ex-librise.

éppen dolgozunk, kivágjuk annyira, hogy ne nyomódhassanak. Ha aztán ennek a más színnek a nyomtatására akarunk áttérni: a többi, már nyomtatott vagy még csak később nyomtatandó színeknek megfelelő részleteket vágjuk ki, úgy hogy az egyengető-lapon csak ama szín részletei domborodjanak ki, a melyet éppen nyomtatunk.

Ezt az eljárást Schlotke Ferdinánd német szakíró ismertette meg 1893-ban, de azóta már jórészt feledésbe merült. Pedig — különösen kisebb példányszámú nyomtatásnál — jelentékeny haszonnal jár az alkalmazása; a klisé végesvéig a gépben marad, s mindössze hogy az egyengető-lapot kell változtatgatnunk.

A színes nyomtatásnak e módja meg lehetőségen nehéz, ha arról van szó, hogy figurális képeket vagy tájképeket nyomtassunk színesen. Kitűnő színérzékkel és nagy technikai ügyességgel, tapasztalattal kell megáldva lennie annak a gépmesternek, a ki ilyesmire vállalkozhatik. De már az ornamentális színes képeknek ezzel az eljárással való nyomtatása jóval könnyebb, még pedig azért, mert az ilyen képek színtöltői rendszerint nem folynak át egymásba, hanem legtöbbször élesen határolódnak el egymástól. Gyakran nem is szükséges ilyenkor, hogy a háromszínes nyomtatáshoz használt normálfestékekkel nyomtassunk, hanem egyszerűen magával a szükséges árnyalatúra kevert festékekkel is dolgozhatunk, a mi lényegesen megkönnyíti a munkánkat.

Persze, az eljárás alkalmazhatóságának vannak határai is. Így például csakis könnyű festékekkel való nyomtatáskor próbálkozhatunk meg vele, mert a nehéz fűdőfestékekkel való nyomtatásnak a nyoma meglátszanék ott is, a hol nem kellene, vagyis a kivágásoknak a helyén is. Már pedig ez tisztátalanná tenné a később ama helyekről nyomtatásra kerülő színeket.

Ornamentális színnyomatoknak könnyű festékekkel való nyomtatásakor azonban — ismételjük — gyak-

ran igen jó eredményt érhetünk el az eljárással. Magunk is láttunk ilyen módon készült kifogástalan képeket, s ezért bizvást ajánlhatjuk szaktársainknak az eljárással való megpróbálkozást.

Festékgyárosaink újabban nagyban hirdetnek bizonyos újfajta festékeket (dittokróm-, duplex-, dikromotipiai stb. festékeket), a melyek nyomtatásban kettős-színűeknek látszanak. Az autotipiai nyomtatásakor használatosak, s a nyomtatott autotipiai képet olyan hatásúvá teszik, mintha fotográfia volna,

vagyis mintha a fekete nyomáson kívül még valami sárgásbarna vagy más színű alapnyomata is volna. Az ilyen hatást eddigelé csak az úgynevezett duplex-autotipiaival lehetett elérni, a mihez azonban két olyan lemez szükséges, a melynek hálózata más-más elforgatású, s különben is az egyik lemez csak alapnyomatnak számít. A duplex-autotipiai, tehát két lemezről nyomtatott féltónusos kép sokkalta lágyabb kifejezésű, mint a közönséges autotipia, s tónusai is jóval erősebbek. De mert az ilyen kettős nyomtatás sok időbe és sok pénzbe kerül, festékgyárosaink kiészelték a duplex-festékeket, a melyek-

Maisie Phillip ex-librise.

nek használatával egyetlen nyomásra is elérnök a duplex-autotipiai hatását. Ezeket a festékeket úgy állítjuk elő, hogy az alapfestékhez, példának okáért a fényes feketéhez más színárnyalatú olyan anilinfestéket kevernek, a mely a papirosra nyomtatva, ezen bizonyos mértékben széjjeltherül. Vagyis hogyha az autotipiat e festékekkel nyomtatjuk a papirosra, a festék alapja, a fekete szín megmarad a maga élességében, a melléje kevert anilinfesték azonban mindenfelé szétterül, s alapnyomatszerű hatást okoz. A találmány maga tehát látszólag elég nagy jelentőségű volna, de vannak gyöngye oldalai is. Ezek legfontosabbja az, hogy nem minden papirosra nyomtathatunk vele; hogy milyenre lehet, azt csak

kockázattal járó próbálkozásból tudjuk meg. Eddig a krétapapiros bizonyult erre a célra legjobbnak. Gyöngéje a festékeknek továbbá még az is, hogy nem igen állják a világosságot. Hogy elzártan mennyi ideig tarthatók el: azt majd csak a jövődő fogja megmutatni.

Ex-libris. Rajzolta Theodore Spicer-Simson.

ertesülünk. A föltaláló ausztráliai ember; neve Milton. Találmánya éppen az ellenkezője az előbb említett duplex-festékes eljárásnak, s egyszersmind az iriszyomásnak is; lényege pedig olyan kémiai proceszszus, a melynek bármely nyomdafesték alávethető. A föltaláló bizonyos folyadéknak a festékhez vegyítésével megakadályozza, hogy azok egymással keverődjenek: ennek következtében aztán lehetővé válik, hogy egyetlen szedésformát akárhány színben nyomtassunk. Persze az ilyen berendezkedéshez szükséges még az is, hogy pontos festékválasztókat alkalmazunk.

Hogy jobban érthető legyen a dolog, röviden megmagyarázzuk az újmódi színes nyomtatást.

Az eljárás első fele majdnem olyan, mint a hogyan az iriszyomtatásnál járunk el. A festékválúba megfelelő vastagságú, pontosan illő festékválasztókat rakunk, s a tisztára mosott festékező hengerek oldalt való mozgását megszüntetjük. Az előzetesen tisztára mosott szedésformának sorait ezután valami faorgács segédelmével befestékezzük, mindegyik sort azzal a festékkel, a minő színűnek szántuk. A formát beemelve, s a gépet néhányszor ide-oda járatva, a sorokon levő festék átkerül a festékező hengerekre s így pontosan megjelöli azokat a helyeket, a hová a festékválasztókat a válúban elhelyeznünk kell. A festékválasztók közé berakva a festékmennyiségeket, s a formát újra megmosva, egyenetlés után megkezdhethetjük a nyomtatást. A színek összeállításának és árnyalatuk meghatározásának az említett folyadék hozzáadása előtt kell történnie.

A különböző színű festéksávok oly sűrűn váltokozhatnak, hogy például kompressz cziczeró szedésben akár minden sor más-más színű lehet. Az egymásba-folyás tökéletesen ki van zárva, s az elkü-

lönítést okozó folyadék éppenséggel nincs rossz hatással a festék brillánságára. Sőt még hogyha valamelyik frissen nyomtatott iven az egyik színt végigkenjük a többin: apródonkint még akkor is visszanyerik ezek eredeti tisztaságukat.

AZ „ÚJ SZEKRÉNYMINTÁ“-HOZ.

A Grafikai Szemle májusi számában megjelent fenti című cikk * adta meg az impulzust, hogy gyakorlati kísérletezéseim eredményét én is bemutassam e lapok t. olvasóinak.

Régi tapasztalat, hogy a most leginkább használatban levő szedőszekrények magyar nyelvű szedéshez nem nagyon alkalmasak, mert beosztásuk nem felel meg a magyar nyelv természetének, illetve azon arányoknak, a melyek szerint az egyes betűk a magyar nyelvben elő szoktak fordulni.

Elöttem már többen megkísérlették egy magyar szekrény megtervezését, de tudtommal eddig eredménytelenül.

Ennek oka valószínűleg abban rejlett, hogy a tervezett szekrények beosztása a most használatban levő újabb gyártású szekrények beosztásától — melyek fölülr 20, oldalt 10 egyenlő részre oszlanak — igen eltér.

Egy másik ok az lehetett, hogy egyik régebbi tervezetnél Szabó Elek úr a nem létező egybeöntött *cs, gy, ly, ny* és *sz* betűket is számításba vette; sőt a boldogult Imreh Sándor egy másik tervezetnél még tovább ment és az *en, et, el, em, ek, er, ak, al, an, az, me, mi, le, ás, és, is, lt* betűpárokat is belehelyezte a szekrénybe. Ámde a betűk egybeöntése annyira nem bizonyult czélszerűnek, hogy az újabb betűfajtáknál az eddig megvolt *ff, fi, fl* betűk egybeöntését is mellőzik, a mi természetes is, mert a betűk egybeöntésének nem szedéstechnikai, hanem öntéstechnikai oka volt.

A kétjegyű betűk számításba vétele csak azon esetben volna nemcsak helyes, hanem szükséges is, ha ezekre külön-külön, egységes és egyszerű betűjegyeink volnának. Ámde ékezetes betűkkel szaporítani a mi ábéczenket nem volna tanácsos, hiszen már úgyszólván van kilencz ékezetes betűnk s ha ezekhez még *ä, ÷, ö, ő, ő, l, ü* járulna, számuk elérné az ábécze harmad részét. Egész új alakú ékezetlen betű készítése

Ex-libris. Rajzolta Gordon Craig.

* Mult havi füzetünk e cikkébe kellemetlen sajtóhiba csúszott be. Az ott közölt szekrénymintában ugyanis kétszer fordul elő a *h* betű, / azonban ennek fejében egyszer sem. Az utóbbinak rekeszűl a belül eső veendő.

pedig a zsebkérdésben szenvedne hajótörést. Úgy gondolkodtam tehát, hogy több sikerre volna kilátás, ha az újabb gyártású szekrények lényeges beosztását érintetlenül hagyva, pusztán a rekeszfalak egy részének áthelyezésével, a fölösleges rekeszek elhagyásával és a betűk másként való elhelyezésével el lehetne érni, hogy a szekrénybeosztás a magyar szövegű szedéshez alkalmasabb legyen.

Miután rég el van döntve, hogy minden nyelvhez más szekrénybeosztás szükséges és az angol, francia, német stb. nyelvekhez vannak is egymástól eltérő beosztású, az illető nyelvekhez alkalmazott szekrények, én a föladatot a következő tételben állítottam föl magamnak.

Szerkesztendő egy szedőszekrény, melyben a betűrekeszek oly terjedelműek, hogy magyar szedéssel teleosztva, lehetőleg egyformán teljenek meg, úgy azonban, hogy a most használatban levő újabb gyártású szekrények az új beosztásnak megfelelőleg átalakíthatók legyenek.

E célból legelőször is ki kellett számítanom, hogy az egyes betűk mily mennyiségben fogynak a magyar nyelvű szedésben.

Alapul vettem tehát a Pallas öntőjegyzékét, mely a Magyar Nyomdászat 1900. évi 9. füzetében jelent meg, továbbá az Első Magyar Betűöntőde, valamint a lipcsei Schelter & Giesecke betűöntő cég magyar öntőjegyzékeit is. Mivel azonban ez a három öntőjegyzék az egyes betűknél lényeges eltérést mutat, több különféle szedés betűarányát is számításba vettem. Számításaimat csak a kisbetűkre terjesztettem ki, mert a nagybetűk- és írásjeleknél az öntőjegyzékek nem mutatnak lényeges eltérést.

A három öntőjegyzékben és a számításba vett 6-féle szedésben a kis *e* betű lévén a leggyakoribb betű, számításaimat erre alapítottam, illetve az összes betűk fogyását ezer darab *e* betűhöz arányítva számítottam ki.

Egy külön jegyzéken egymás mellett soroltam föl a három öntőjegyzéket, valamint a számításba vett hat különféle tárgyú szedés betűfogyási arányszámait is. A számításba vett 6 szedés közül az első, második és ötödik üres szekrényekbe osztott és újra fölszedett 2—2 iv leolvasott mennyisége alapján van kiszámítva, a harmadik, negyedik és hatodik pedig az összes betű felszedése után megmaradt készletnek a betűkészletből való levonása által nyert fölhasznált mennyiség alapján, mely mennyiség a harmadik és negyediknél 18 ezer, a hatodiknál pedig 15 ezer darab *e* betűre terjed.

A fentemlített három öntőjegyzék és a hatféle tényleg fölhasznált mennyiség alapján előállított mennyiséget vettem alapul és azt a betűvastagság figyelembe vételével térfogatra átszámítva, jutottam a megfelelő térfogati arányszámokhoz.

A számításba vett betűmennyiséget a térfogati arányszámokkal összekötve, a következő, térfogat szerint csökkenő sorozatot nyertem:

<i>e</i> = 1000 : 42,	<i>a</i> = 830 : 38,	<i>n</i> = 640 : 33,
<i>m</i> = 380 : 28,	<i>s</i> = 640 : 26,	<i>k</i> = 520 : 26,
<i>t</i> = 820 : 25,	<i>o</i> = 440 : 20,	<i>z</i> = 440 : 20,
<i>l</i> = 640 : 19,	<i>q</i> = 380 : 18,	<i>r</i> = 440 : 16,
<i>é</i> = 360 : 16,	<i>á</i> = 340 : 16,	<i>i</i> = 560 : 15,
<i>y</i> = 300 : 15,	<i>d</i> = 250 : 12,	<i>h</i> = 220 : 12,
<i>v</i> = 220 : 21,	<i>b</i> = 200 : 10,	<i>u</i> = 200 : 10,
<i>ö</i> = 170 : 8,	<i>p</i> = 140 : 7,	<i>ü</i> = 120 : 7,
<i>j</i> = 170 : 6,	<i>f</i> = 160 : 6,	<i>c</i> = 140 : 6,
<i>ő</i> = 120 : 6,	<i>ó</i> = 110 : 6,	<i>ú</i> = 70 : 4,
<i>ű</i> = 70 : 4,	<i>i</i> = 110 : 3.	

Ezen sorozat alapján az összes fölösleges rekeszek fölhasználásával úgy állítottam össze a szekrénybeosztást, hogy a leggyorsabban fogyó 10 betű a középre, a következő 6 leggyakoribb a jobbkez felől való, a többi pedig a balkéz felől való oldalra és a középrész fölé kerüljenek. Azon betűket, melyek kettős betűkként használatnak, lehetőleg egymáshoz közel helyeztem el.

Az így beosztott szekrénybe egyrészt jóval több szedést lehet beleosztani, másrészt ebből a szekrényből a szedő kényelmesebben szed, mert a szedésnek majdnem 70%-át a szekrény közepéről szedheti, míg 20%-ért a jobb oldalra nyulhat és csak mintegy 10%-ért kell a kéztől távolabb eső bal oldalra nyulnia.

Az *ö* és *ü* betűk eredetileg a *c*-nek és *j*-nek mostani helyén voltak beosztva és csakis azért helyeztem át őket, mert az egyik szedésnél szűknek bizonyult az *ö* betű rekesze, bár számítás szerint elégnék kellene lennie. Ha azonban hosszabb tapasztalat azt bizonyítaná, hogy a *c* mostani helye is elég az *ö* betűnek, akkor magam is célszerűbbnek tartanám ezeket a betűket eredeti helyükre visszahelyezni, mert úgy az összes ritkább használatú hangzók egy sorba a középrész fölé kerülnének, s ez a beosztás jobban megfelelné a magyar nyelv természetének. Magától értetődik különben, hogy — ha a tapasztalat megkövetelné — a maga csoportjában bármely betű helyét meg lehet változtatni.

Az összes írásjeleket mind egy csoportban a balkéz felől való oldalra tettem, mert ezek a vessző, pont és kötőjel kivételével ritkán fordulnak elő. Ép így a baloldalra tettem a magyar szedésben ritkán előforduló *ff*, *fi*, *fl* és *q*, *x*, *w* betűket, míg a számokat a jobbkez felé való oldalon két sorba helyeztem el egymás alá, mert így közelebb lévén egymáshoz, a számos-szedés könnyebben osztható.

A kizárások közül a félnégyzetet meghagytam az *a* és *e* betűk között; a 4, 3 és 2-pontos zárkákat, valamint a négyzetet egyenlő rekeszekben, a quadráttal együtt, a kézhez közel helyeztem el; csak az 1 és 1½ pontos zárkák helye került föllebb, mert azok úgyis ritkábban kellene,

Első tekintetre föltűnik, hogy én a verzálisokat sem hagytam megszokott helyeiken. Ámde ez csak látszólag van így, mert ezt már a következetesség szempontjából is meg kellett tennem.

A szekrénybeosztásnak ugyanis a folyó szedéshez használt nagy szekrényeknél és a czimbetűkhöz használt kis szekrényeknél egyenlőnek kell lennie. A czimbetűk pedig rendszerint úgy vannak beosztva vagy legalább is úgy kellene beosztva lenniök, hogy verzális-szedéshez is használhatók legyenek. Ámde ez esetben a leggyakrabban használt verzálisok rekeszei kicsinyek s ezért az A betűnek, mely leggyakrabban szükséges, a kézhez közel kettős rekeszt, a következő 8 leggyakoribb betűnek pedig másfél-szeres rekeszt adtam a középrészen. A többi verzálist pedig ugyanazon két sorban a két oldalon helyeztem el.

Igy most a szekrény egész területe föl van használva, a legfölső sor kivételével, melyet üresen hagytam, hogy az esetleg szükséges idegen betűket vagy jeleket azokba lehessen rakni.

Az általam tervezett szekrényt az alább közölt ábra mutatja.

A mintán az arányok egészen pontosan be vannak tartva, t. i. egy czentiméter 4 pont és így a rekeszek nagyságának egymáshoz való arányát az első tekintetre meg lehet itélni.

E tekintetben a legutóbbi számban közölt szekrényminta szedése el volt hibázva, mert azon a $4\frac{1}{2} \times 4$ cm. nagyságú kis rekesz éppen fele akkora, mint a 9×8 cm. nagyságú közép-rekesz, pedig csak negyedrészt akkorának kellett volna lennie.

Az ábrán a pontozott vonalak azon szekrényrekesz-falakat mutatják, melyeket a szekrényből eltávolítottam, a fekete vonalak pedig azokat, melyeket én alkalmaztam bele. Ebből látható, hogy az átalakítás nem kerül sok munkába.

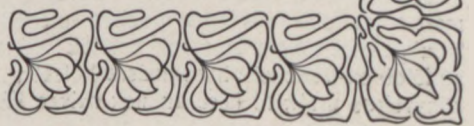
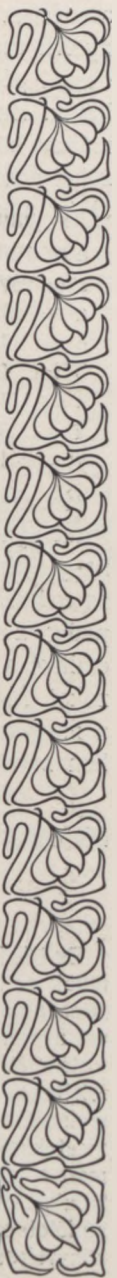
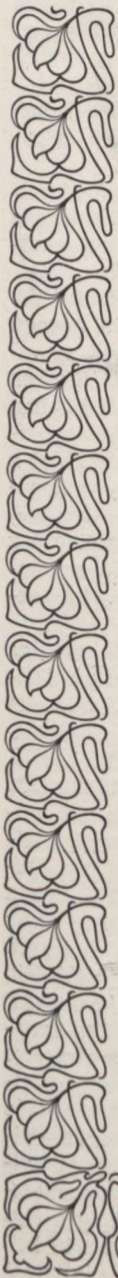
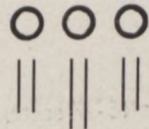
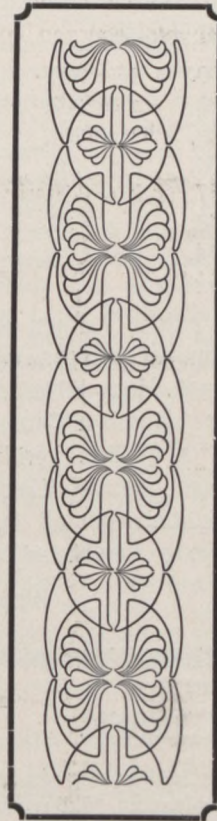
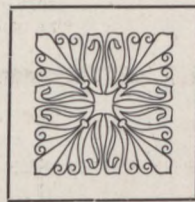
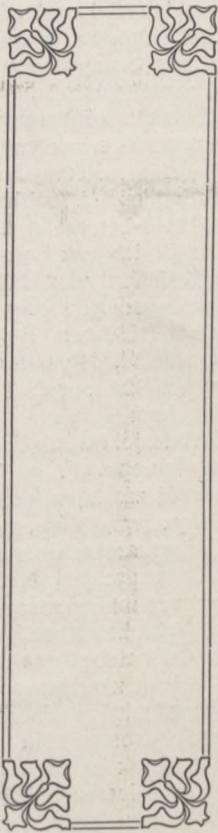
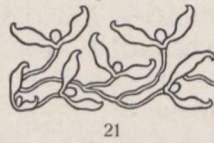
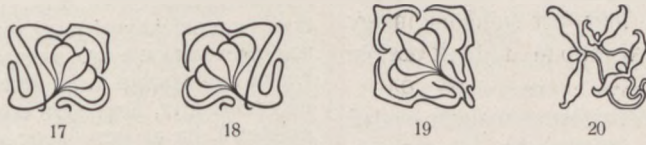
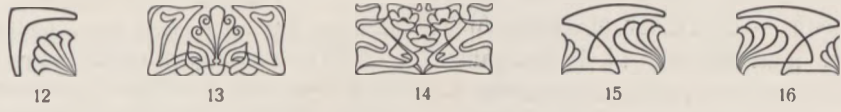
Mi egy ily beosztású szekrényt, melyet én magam alakítottam át, már hónapok óta használunk, és — bár jóformán egy betű sem maradt a régi helyén — a szekrény megtanulása nem okozott nehézséget. A használatban még czélszerűbbnek is bizonyult, mint az eddigi beosztás, mert míg a régi beosztás szerint csak 7 oktáv oldalt lehetett a szekrénybe beleosztani, most 10 oldal fér bele.

Mégis nagyon czélszerűnek találnám, ha a Szakkör az én szekrénybeosztásomat megvizsgálná és hosszabb időn át kipróbáltatná,* mert minálunk nem nagyon sok kompressz munka lévén, nem lehet a szekrényt oly biztosan kipróbálni, mint ott,

* Mindenesetre át fogjuk adni az itt nem közölt további összehasonlítások és kiszámításokkal a Szakkör szakközlettségének, mely módját fogja ejteni, hogy a szekrény, elbirálás előtt, gyakorlatilag is kipróbáltassék.
Szerk.

Q	X	Ü	Ö	Ü	Ö	J	J	K	L	M	N	B	C	D	F	G	H
W	U	Ó	Í	É	Á	A	E	O	S	T	P	R	U	V	Y	Z	
·	“	?	:	,	ö	ú	e	j	i	ó	ú	$1\frac{1}{2}$ pont	1	2	3	4	5
†	[!	;	,	a	z	l	t	1 pont	6	7	8	9	0			
§	*	-	-	u	m	k	o	n	e	y							
(”	ü	ö	a	fel négyzet	a	á	g									
q	fl	b	v	i	r	3 pont	4 pont										
x	fl	p	h	2 pont	négyzet	kvadrát											
w	fl	f	d														

Edel-Bordurák, Carl Brendler & Söhne-től, Wien.

a hol azt valamely műhöz — esetleg több példányban elkészítve — állandó használatba lehet venni. Ha azután csakugyan célszerűnek bizonyul az átalakítás, és a Szakkör mint ilyen hivatalosan kimondja, hogy ez a magyar nyelvű szedéshez megfelelő rendszeres magyar szekrény, akkor nincs kizárva, hogy az új magyar szekrénybeosztás megjelenjen az árjegyzékekben is.

Segédeink eleinte furcsa szemekkel néztek az új beosztású szekrényre — és Transvaal-szekrénynek keresztelték, mert szerintük az új betűbeosztás olyformán hasonlít a régihez, mint a búroktól megzavart angol csapatok csatarendje az ütközet előtti hadálláshoz, — de most már azt sajnálják, hogy nincs belőle több is, mert jobban tudnak belőle szedni.

Miután az én szekrénybeosztásom magyar nyelvű szedéshez van számítva, természetesen, hogy más nyelvű szedéshez nem oly alkalmas. Német szedésnél például már egész más sorban fogynak a betűk. Ha ugyanis a Rathgeber 1899. évi 25. számában közölt, német nyelvre számított öntőjegyzéket átszámítjuk 1000 darab *e* betűhöz arányítva, akkor a következő sort kapjuk:

e = 1000,	n = 600,	i = 500,	r = 400,
s = 370,	d = 320,	a = 300,	t = 300,
u = 270,	h = 260,	l = 214,	g = 180,
c = 170,	m = 160,	o = 135,	f = 120,
b = 90,	w = 87,	k = 70,	v = 54,
z = 47,	p = 40,	ä = 37,	ö = 37,
ü = 37,	j = 14,	q = 14,	x = 14,
y = 14.			

Ha ezen sorozatot a fent említett magyar sorozat gyakorisági számaival összehasonlítjuk, igen nagy eltérést tapasztalunk. Hogy többet ne említsek, az *a* betű a második helyről a 7-ikre, a *k* betű pedig a 8-ik helyről a 19-ikre kerülne, nem is említve a németben nem használt ékezetes hangzókat. Még növeli a különbséget az is, hogy míg a magyarban átlag minden tizedik betű *e*, a németben minden hatodik betű az.

Werner Károly.

VEGYESEK.

Ex-librisek. Mult füzetünkben elég részletesen ismertettük az Iparművészeti Múzeum főkönyvtárosa, Czako Elemér úr által rendezett ex-libris-kiállítást s az ő szavai nyomán elmondtuk a könyvtárjegyek rövidre fogott történetét, valamint megismertettük jelentőségüket is. Bár föltételezzük, hogy egyetlen törekvő könyvnyomató sem mulasztotta el a rendkívül tanulságos kiállítás alapos megtekintését, a vidéki olvasók kedvéért, meg azért is, mert a jelesebb művészek munkáit mentől gyakrabban látjuk, annál többet tanulunk belőlük: néhány kiválóbb külföldi ex-librisnek hasonmását kölcsön kértük a főkönyvtáros úrtól, ki kérésünknek szíves készséggel tett

eleget. A hét bemutatott ex-libris közül hat angol, egy pedig — a Grandjouantól metszett — francia művésztől származik. Az angolok között képviselve van a világhírű művész Walter Crane is. Gordon Craig, John Hassall és Theodore Spicer-Simson is kiváló képviselői a dekoratív művészeti iránynak. A Grandjouantól metszett ex-libris annyiban érdekes, hogy a tervező művész maga metszette azt a fába.

Szakkörünk szakbizottsága az utóbbi időkben benyújtott két *szakkérdésre* következőként válaszol:

a) *kérdés*: Miként eszközölhető az autotypiák nyomása merített vagy egyéb érdes felületű papírra?

Felelet: Az autotypiák merített vagy egyéb érdes felületű papírra való nyomásánál mindenekelőtt kívánatos, hogy az autotypia jó karban legyen. A papiros minőségének meghatározása után, precíz képkivágást készítenk és a tulajdonképpeni nyomás előtt egy megfelelő nagyságú cinklemezről vaknyomást eszközölünk. Az autotypiák nyomásához a jó festék okvetlen szükséges és tekintettel arra, hogy igen erős nyomást kell eszközölni, célszerű, ha az vas-alapon nyugszik. Szöveggel együtt nyomandó autotypiáknál az egyengetésre a legtöbb gond fordítandó és csak kemény, erős nyomással érhetünk el sikert.

b) *kérdés*: Helyesebb-e a cikkek elválasztása léniák által, vagy pedig a külföldön használt körzetek alkalmazásával?

Felelet: Ugy a körzetek, valamint a léniák modernizált alkalmazását záródisz gyanánt helyesnek találja a bizottság, mert egy és ugyanazon célú szolgálva, mindkettő megfelel rendeltetésének.

Hetven esztendeje könyvnyomató. Az aradi Réthy L. és Fia nyomdaczég személyzete e hó 21-én ünnepli szeretett princípális, Réthy Lipót hetven-éves nyomdászkodásának jubileumát. A ritka magas kort élt derék könyvnyomató 1817-ben született Szarvason s 1833-ban állott be betűszedő-inasnak Beimel József pesti nyomdájába. Fölszabadulása után bejárta Németországot s 1846-ban kapta engedélyét Szarvason való nyomdanyitásra. Nyomdáját 1855-ben Békés-Gyulára, 1858-ban pedig Aradra vitte át. Hosszú életén keresztül egész nyomdászgenerációkat nevelt s öregebb könyvnyomatóink akárhányának ő volt a tanító mestere. Jubileumára mi is őszinte jókívánságainkat küldjük.

Az Ébredés ünnepe. F. hó 14-én tartotta meg az *Ébredés Dalkör* új zászlajának felavató ünnepélyét. Dél előtt a zászlóanya fogadtatása, majd az elnöki üdvözlés után, *Lung György* székesfővárosi tanácsnok, az Országos Magyar Daláregyesület elnökének szívéhez szóló, szépen átgondolt és magas szárnyalású felavató beszéde következett, melynek keretében igen megszívlelendő módon méltatta a dal hatalmát és nemes varázserejét. A felavató beszéd után a zászlóanya: nagys. dr. *Pap Zoltánné* úrnő remekművű szalaggal ajándékozta meg a zászlót. A szegek beverése után még *Tanay József* elnök köszönő szavai zárták be az ünnepély délelőtti részét. Délután pedig a szíveségből közreműködő dalárdák, u. m.: az *Athenaeum-dalkör*, *Egyetértés férfi-dalegylet*, *Erzsébetfalvi polgári dalkör*, *Ganzgyári dalkör*, *Typographia-dalkör* és *Visszhang-dalegylet* nemes versenye és az összkarok szabatos és lelkesítő előadása következett. A dalárdák közül az új zászlót a testvéresülés jelképeként szalaggal ékesítették: az *Athenaeum-dalegylet*, a *Ganzgyári dalkör*, az *Erzsébetfalvi polgári dalkör*, a *Typographia-dalkör* és a pozsonyi *Typographen-Bund*. A *Hermína-kert* óriási területe mindvégig a legszebb közönséggel szorongásig volt megtelve s ki kell emelnünk, hogy a legszebb és legméltóbb elismerést

maga a zászlóánya: nagys. dr. Pap Zoltánné nyujtotta, ki kedves családjával egyetemben a legnagyobb figyelemmel és elismeréssel hallgatta végig az egész műsort. A műsort tánc követte, a melynek csak a késő éjszaka vetett végét. Szívöböl kívánjuk mi is, hogy azzal a hatalmas erővel és tudással, a melyet dalos szaktársaink ajkairól ott hallottunk s azzal az önzetlen, odaadó és fáradhatatlan buzgalommal, a melyet *Dötsch Károly* karnagyuk a dalárda művészi fejlesztésében kifejt, mindenha és mindenhol az igaz elismerés és buzdítás legszebb pálmáját nyerjék el. *St. M.*

A vidéki nyomdatulajdonosoknak országos kongresszusuk volt május 25-én. Az indítványok és javaslatok száma akkora volt, hogy a kongresszus azokat egyáltalában nem tárgyalhatta, hanem a megalakult Vidéki Könyvnyomdatulajdonosok Szövetsége választmányához utasította. E javaslatok közt a legfontosabbak voltak: Molnár Mór, hogy az új nyomdák alapítása koncessziótól tétessék függövé; ugyancsak Molnár Mór a vidéki szakoktatás tárgyában: Somló Manó, a mely szerint a nyomdászinasok jó kiképzésére nagyobb gond fordítassék s csakis középiskolai osztályokat végzett fiúk tétessenek fel inasokul, s Ruzicska Gyuláé, hogy a szövetség választmánya minimális munkafelvételi árszabást szerkesztszen s azt alkalmazkodás végett küldje meg az ország valamennyi nyomdatulajdonosának. — A szövetség tisztikara így alakult meg: Tiszteletbeli elnök: Forster Rezső; elnök: Engel Lajos; társelnök: Láng József; I. alelnök: Kósch Árpád; II. alelnök: Ajtay Albert; titkár: Molnár Mór; pénztáros: Endrényi Lajos; választmányi tagok: Boros Jenő, Werfer Károly, Fischl Lajos, Kner Izidor, Keresztessy János, Lévai Mór, Nagy Sándor, Mayer Rezső, Breitfeld Dezső; póttagok: Hoffmann Sándor, Spitzer Béla, Somló Manó; számvizsgálók: Laszky Ármin, Réthy Viktor, Csendes Jakab.

A szavak kiemelése dolgában nagy a vita most német szaktársaink körében. Az egyik a kurzivot tartja legalkalmasabb betűnek, a másik a félkövér meg kövér betűket, a harmadik meg éppenséggel a spacionálásra esküszik. Mi e tekintetben Czakó Elemérrel tartunk, ki „A könyvnyomtatás és könyvdiszítés iparművészete” című irányt szabó könyvecskéjében így szól e tárgyról: „A betűk közti tér aránytalanságán kívül a szedő még egy módon, t. i. az úgynevezett kitüntető szedéssel zavarhatja meg az oldal egységes képét. Ezzel azonban nagyon keveset szoktak törődni. Pedig a kurziv és nem kurziv, a kövér és sovány betűk összekeverése, szóval a használt kitüntető módok a legnagyobb nyugtalanságot idézik elő, nem is szólva arról, hogy sokszor minden művészi hatást lerontanak. Van nyomda, mely a vegyes szedéssel egyenesen hivalkodik; ezzel bemutathatja ugyan anyagának gazdagságát, de az izlését semmi esetre sem. A stílusnak, sőt a duktusnak sem szabad egy oldalon változnia. Az angolok e tekintetben a kiemelésre szánt szavakat „verzál” vagy a verzálisok formájára öntött kisbetű-nagyságú, nálunk németesen „kapitälchen”-nek nevezett betűkkel szedik. Mindenesetre ez is jó, de legszebb volna a rubrikátort utánozva — ha technikai nehézségbe nem ütköznék — aláhúzni a kiemelendő szavakat.”

Egy csinos könyvet kaptunk ismét a zombori *Bittermann*-féle nyomdából; a könyv czíme: Három főváros (Berlin, Kopenhága, Drezda), szerzője a világlátott *Vértési Károly* zombori ügyvéd. A könyv dúsan van illusztrálva és úgy szedése, mint nyomása, dicséretre méltó.

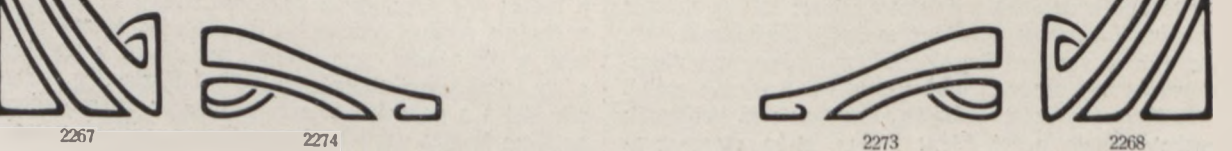
A Magyarországi Könyvnyomdászok és betűöntők szakegyesülete *györi fiókja* június 28-án cseresznye-

szürettel egybekötött jótékonycélú nyári táncvigalmat rendez, melyről hosszú hasábalakú, de ügyesen összeállított és tisztán nyomott meghívóval értesíti a rendezőség a közönséget.

Híres embereké lett könyvnyomtatók. A frankfurti Klimsch ujsága rövidke cikkben emlékezik meg azokról a könyvnyomtatókról, a kik később más pályára kerülve, törekvésük révén sokra vitték. Ilyen első sorban is *Franklin Benjamin*, a ki hét esztendeig tanulta bátyjánál a nyomdászatot s később Washingtonnal egyetemben vezére lett az amerikai szabadságharcosoknak. — *Scherzer Károly* loagnak, a későbbi főkonzulnak és közigazdasági írónak életefolyását ismertettük márcziusi füzetünkben. — *Nicolas Louis Robert*, a papirosgyártó gép föltalálója, fiatalabb korában Pierre François Didotnál Párisban korrektoroskodott. Világra szóló találmányának ő maga nem sok hasznát látta, mert szegény tanítói sorban halt el később a franciaországi Eure-et-Loir département Dreux városkájában. — A szocializmus egyik lángszű úttörője, a kinek „La propriété c'est le vol” (A tulajdon lopás) axiomája szállóigévé lett világszerte: *Pierre Joseph Proudhon* nyomdász-mesterséget tanult Besançonban s jó darabig azzal keverte kenyerét. — A francia humanisták egyike, az 1509-ben Orléansban született *Etienne Dolet*, egyszerűsmind korának leghirveesebb könyvnyomtatói közé tartozott. Mesterségét Sebastian Gryphiusnál tanulta Lyonban. I. Ferenc francia király 1537 körül tiz esztendőre szóló nyomdai szabadalmat adott neki. Igen sok könyvet irt és nyomtatott latin meg francia nyelven. 1546-ban hamisan megvádolták s a Maubert-téren, Párisban, ott, a hol most a szobra emelkedik: elevenen megégették. — A francziáknak különben két nagy költője volt fiatal korában könyvnyomtató. Az egyik a francia Petőfi: *Pierre Jean Béranger* (1780—1857), a másik *Hégésippe Moreau*, a kinek síremlékét az idén, április 5-ikén leplezték le a párisi Montparnasse-temetőben. Moreau Provins városkában volt betűszedő-inas s fölszabadulása után Párisba került Didot nyomdájába. 1830-ban a népszabadságért küzdött a párisi barrikádokon; tanító, majd korrektor lett, tömérdék nyomorúságot szenvedett, míg végre 1838-ban, 28 esztendő korában, a szegények kórházában fejezte be viszontagságos életét. Egy kötet költeményt, egy sereg politikai szatírát meg öt darab prózai elbeszélést irt s ezek világhírűvé tették. — A német klasszikusok egyike, *Seume Gottfried János* is faktor meg korrektor volt egy időben, 1797 körül Grimmában. — A napokban leplezték le Bukarestben *Rosetti C. A.* volt belügyminiszter szobrát, a ki fiatalágában szintén könyvnyomtató volt, s 46 évvel ezelőtt megalapította a román nyomdász-egyesületet. 1881-ik évben lett belügyminiszterrel s mint ilyen, sohasem feledkezett meg arról, hogy munkássorból lett azzá. 1891-ben halt meg, 95 éves korában.

Az egyenetlés egyszerűsítésén tudvalevőleg anynyian törik a fejöket, hogy jóformán hétről-hétre merülnek föl ez irányú új szabadalmak. A legújabbat, a melynek néhány lipcei könyvnyomtató a tulajdonosa, az úgynevezett porzó eljárások közé sorozhatjuk. Ezek tipikus formája az, hogy az illusztráció friss lenyomatát képével lefelé fordítva liszttartalmú finom porrétegre borítják, esetleg rá is sajtolják. A friss festékbe a lisztes por ilyenformán beletapad s tészttává lesz, a mi a papiros síkjáról domborúan kiemelkedik. Mentől sötétebb a kép tónusa, annál több por tapad a festékre, s így annál magasabba emelkedik a tészttaréteg. A festékeztést s a porozást kétszer-háromszor is megújítva, az ilyen tészttás papirost használják a külföld némely

Brokát-körzet a Wilhelm Woellmer-féle betűöntödéből, Berlin SW.

helyén egyengető-lapul. Az eljárás maga már jó régi, de általában nem terjedhetett el, mert vannak rossz oldalai is. Így például a tészta papirost mindaddig nem használhatjuk egyengető-lapul, míg a tészta rajta meg nem száradt. Ez azonban roppant sokáig tart, ha csak kályhára nem teszik s így azután formálisan meg nem sütik. De még így is bajos a használata, mert a megszáradt vagy megsüített tészta-részletek az egyengető-lap legcsekélyebb hajlításakor is könnyen kitöredeznek s lepattognak az alapjukat tevő papirosról. Többen tehát úgy igyekeztek az eljárást megjavítani, hogy különleges, többnyire valami ragasztóanyaggal kevert festéket használtak az egyengető-levonatok készítéséhez s valami különleges porral hintették be aztán. Dethleffnek nemrégiben nagy feltűnést keltett eljárása is ilyen. A lipcsei könyvnyomtatók most szabadalmaztatott eljárásánál a lehúzó-festékhez gyantát meg zöld szappant kevernek, a lisztport pedig finomra örölt gyantaporral helyettesítik. Beporozás után 50—60 foknyi megre teszik az egyengető-lapot, mire a festék meg a por tökéletesen összeolvad rajta. A festékezést meg a beporozást ezután a szükséghez képest egyszer-kétszer megújítják, mire az egyengető-lap — állítólag — jól használhatóvá s kitűnő nyomásbizóságúvá lesz.

Az osztrák nyomdatulajdonosok egyesületének múlt hó 20-án Salzburgban tartott közgyűlésén több általános érdekű indítványt fogadtak el. Így elfogadták a tartományi nyomdász-iparrestitűletek ideáját, a melynek minden nyomdatulajdonos tagjává kell hogy legyen s a melynek segédelmével lehetőknek vélik az inas-skála még szigorúbb keresztülvitelét. A piszkos konkurrenzia megszüntetése céljából munkaárszámitási könyvecskéknek kiadását és egy olyan becsületbírósnak felállítását határozták el, a mely az esetről-esetre felmerülő följelentések kapcsán megbélyegzi a szennykonkurrenzeket. Az új német ortográfiát is egyetemlegesen bevezetik a nyomdába, s a híres szótáríró Dudennel a maguk részére ortográfiai szótárt csináltatnak. A vám-tarifa-javaslat dolgában követelik a bekötött könyvekre tervezett vámtételek elejtését, ennek fejében pedig a külföldről származó kereskedelmi s egyéb űrlapoknak, számláknak stb. súlyos megvámolását.

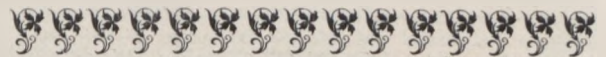
Papiros kukoriczacsutkából. Amerikában, Illinois államban érdekes kísérleteket végeznek egy új géppel, mely a kukoricza szárát, héját, belét és csutkáját papirossá dolgozza fel. A gyárosok jó árt kínálnak a termelőknél, úgy, hogy azok jobban járnak, mint ha föl-etnék a csutkát. Az eljárás legfontosabb része egy újonnan feltalált gép, a mely az érett kukoriczát szárassal és csövestül beveszi, levágja a rajta levő csövet, a szemet lemorzsolja s felvágván a szárát, a belet kiszedi. Az anyagból eddig háromfajta papirost készítettek, külön a héjból, a csutkából és a szár beléből. Legfinomabb az utolsó, mely hir szerint a legjobb vászonpapirossal kiállja a versenyt.

A papirospiacokról. Az osztrák papirosgyárak kedvezőtlen helyzetük javítása érdekében folytatják a mozgalmat és a következő terv szerint akarnak eljárni: 1. a gyári üzemet hetenkint egy napon át beszüntetik; 2. a termelés 25°/₁₀₀-ára exportkényszert szabnak és 3. a bel-földi fogyasztás minden métermázsája után közös pénz-tárba egy koronát fizetnek és az ez úton képződött alapból a bel-földi piacot akarják tehermentesíteni. Végre: a papir ára emeltessék 1 koronával métermázsánként, a miről a vevők közös körlevélben értesítendők.

A levelezőlapok világgorgalma. A berni nemzetközi postahivatal összeállítása szerint 1901-ben a legtöbb levelezőlapot Németország használta, vagyis egy év alatt

1013¹/₂ millió levelezőlap fordult meg a német postákon. Az amerikai Egyesült Államokban 670 millió, az egész Unió postáján 3¹/₂ millárd levél fordult meg Németország 1¹/₂ milliárd levelével szemben. Angliában a levélforgalom 2¹/₂ milliárd, a levelezőlapok forgalma már csak fél milliárd darab; Japánban pedig 435 millió darab. Ausztria-Magyarországban ¹/₄ milliárd, Franciaországban 60 millió, Belgiumban 55, Hollandiában 50, Svájcban 43 millió levelezőlapot küldenek szét.

A hazai nagytermelők czímjegyzéke. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr megbízásából a m. kir. Kereskedelmi Múzeum a nyár folyamán úgy a hazai, mint a külföldi fogyasztó közönség és üzletvilág tájékoztatása céljából hivatalos források nyomán magyar, horvát, francia, német és angol kiadásokban lehetőleg teljes és megbízható czímjegyzéket tesz közzé a hazai jelentősebb beszerzési forrásokról. E célból eddig mintegy nyolczezer kérdőívet küldött szét a hazai gyárosok, nagyobb kézműipari telepek, műiparosok, a hazai termények nagybani termelésével és kivitelével foglalkozó birtokosok és kereskedők, továbbá a különféle mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, szállítási vállalatok, érdekpáriseltek és egyesületek, a központi áruértékesítő intézetek stb. címzeire. Azokat, a kik, illetve a melyek eddig a Kereskedelmi Múzeumtól hozzájuk érkezett kérdőívet még nem küldték vissza vagy nem kapták meg, a m. kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatósága most ez úton is felkéri, hogy czímüket és működésük rövid ismertetését mielőbb küldjék be a nevezett igazgatóság-hoz vagy ha pedig ezek a kérdőívek elvesztek volna, ilyenek újból való elküldéseért forduljanak az alulirt igazgatóság-hoz. Nemcsak az ő érdekük, de jelentős országos érdek is fűződik ahhoz, hogy ez a hivatalos jegyzék lehető teljes képet nyújtson a magyar állam külkereskedelmének tényezőiről úgy a magyar közönségnek, mint a nagy külföldi piacok üzleti világának. A kiadvány hivatalos jelleggel bír és a kérdőíveken bekért adatok teljesen díjmentesen közöltetnek a szövegben.

HIVATALOS RÉSZ.

Előfizetési felhívás a Magyar Nyomdászok Évkönyve tizenkilencedik (1904) évi folyamára.

Magyar Nyomdászok Évkönyve cím alatt ez idén tizenkilencedszer küldjük szét előfizetésre buzdító felhívásunkat. E tizenkilencedszer megjelent Évkönyv tanubizonyossága a magyarországi könyvnyomdászok érdeklődésének és pártolásának, a melyben eme vállalatunkat mindig részesítette. Ezt az érdeklődést és bizalmat kérjük részünkre a jövőben is fentartani, hogy fejlődő szakmánkat e téren is erősítsük.

Legfőbb törekvésünk mindig új, mindig hasznos, de egyszersmind maradandó becsű tartalommal kedveskedni t. előfizetőinknek. Régebb évfolyamaink akármelyike még ma is a legtanulságosabb olvasmányt nyújtja minden szakembernek. Naptári részünk pedig feleslegessé tesz minden egyéb más naptárt.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve decemberben jelenik meg. Előfizetési ára marad a régi, vagyis helyben 1 korona 20 fillér, vidékre portómentes küldéssel 1 korona 44 fillér, ajánlott küldéssel 1 korona 80 fillér, mely összeg helyben a Kör bizalmi férifiaínál vagy az ivtartóknál, vidéken pedig az erre vállalkozó szaktársak-

nál 20 filléres heti részletekben is törleszthető; a megjelenés után egy-egy példány helyben 1 korona 40 fillér, vidékre 1 korona 64 fillér, ajánlott küldéssel pedig 2 koronába kerül. Gyűjtőknek minden eladott tiz évkönyv után egy tisztelet-példánnyal szívesen, készpénzzel szolgálunk.

Budapest, 1903. évi június havában.

A Könyvnyomdászok Szakkörének irodalmi és szakbizottsága nevében:

Pavlovsky J. Alajos,
szerkesztő.

Az előfizetési pénzek (vidékről legczélszerűbb postalvánnyal) a Grafikai Szemle címére: Budapest, V. kerület, Hold-utca 7. szám alá küldendők.

Pályázat.

A Könyvnyomdászok Szakköre az 1904. évre megjelenő Évkönyv *belső címlapjára* ezennel pályázatot hirdet a következő feltételek mellett:

1. A pályamű szövege: Magyar Nyomdászok Évkönyve. Szerkeszti Pavlovsky J. Alajos. Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre. 1904. Tizenkilencedik évfolyam. Az Athenaeum Részvénytársulat könyvnyomdája. Czímer. A szedés szélessége 18 cicero, magassága 40 cicero.

2. A pályamű három, esetleg négy színben állítandó elő, lehetőleg magyar stílusban, mely azonban nem okvetlen szükséges. Megkívánatik, hogy a fősúly a szedésre legyen helyezve.

3. Első díj 50 korona (szedés díja 3 darab 10 koronás arany, nyomás díja egy darab 20 koronás arany), második díj 1—1 díszoklevél.

4. A nyomás a pályanyertes nyomdában is eszközölhető.

5. Pályázhat minden szakköri tag.

6. A pályázat jelígyével ellátott pályamű a pályázó nevét tartalmazó külön zárt jelígy levéllel együtt legkésőbb *f. évi szeptember hó 30-áig* Pavlovsky J. Alajos úrnak, Budapest, VII. Miksa-utca 4. (Athenaeum r.-t.) küldendő be.

A szakbizottság.

Az 1903. márczius havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* tagdíjakból befolyt 192 korona 16 fillér, áthozat február hóról 2271 korona 29 fillér, a szakirodalmi alap áthozata 428 korona 49 fillér, függő követelés 128 korona = 301988 korona. — *Kiadás:* leltáros kiadása 340 korona, havi nyugták, levelezések portója 300 korona, nyomtatványszámra 8 — kor., „Gutenberg” műkedvelők estélye alkalmából a munkanélkülieknek 30 — kor., Firtinger K. sirjára koszorú 30 — kor., készpénz a hó végén 236978 korona, készpénz a szakirodalmi alapnál 44770 kor., függő követelés 128 — kor. = 301988 korona. A Kör vagyonát képezi még: 10 darab hitelszöv. részjegy = 100 korona, 2 darab Gutenberg-részvény = 100 korona, Gutenberg-szoboralap címén 340 — kor., Ács Mihály-alap címén 500 — korona. — *Tagsági forgalom* 1903. márczius hónap *Beléptek a Körbe:* Dömölky Gyula (Közsegíj), Fekete Kálmán, Kalin Sándor, Boszlik József (Beer és T.), Deák Pál, Török János (Révai és Salamon), Bressán Sándor (Rigler), Fried József, Grünberger Samu (Minerva), We selényi Vilmos (Pátria), Semmel Mór (Franklin), Katz Ferencz (Pesti részv.), Józits Szaniszló (Athenaeum). — *Kiléptek, illetve töröltettek:* Barta Lázár (Beer és T.), Kohn Ágoston (Márkus), Cserr Ferencz (Egyetemi), Zalay Károly (Pesti részv.), Kittel Mór (Propper). — *Meghalt:* Firtinger Károly tb. tag. — *Tagállomány:* 414 rendes, 4 pártoló, 10 tb. = 428 tag.

Az 1903. április havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* Tagdíjakból befolyt 153 —, április 5-iki háziestélyi bevétele 1180, áthozat márczius hóról 236978, a szakirodalmi alap áthozata 44770, függő követelés 128 — = 311028. — *Kiadás:* Április 5-iki háziestélyi kiadása 3156, szaktanfolyam kiadása 2216, titkári kiadás 5 —, pénztáros tiszt. díja (1902 okt.—decz) 2950, április 26-iki havi ülés meghívója 3 —, három leltárkulcs 150, portó különfélekre 328, készpénz a hó végén 242328, készpénz a szakirodalmi alapnál 463 —, függő követelés 128 — = 311028. — *Tagsági forgalom* 1903 április hónap. *Beléptek a Körbe:* Perl Dániel, Boldog István (Pallas), Korn Adolf (Hungaria), Müller Ignác, Weiner Mór (Márkus), Büchler Henrik (Posner). — *Kiléptek, illetve töröltettek:* Neuhold Richárd (Pallas), Glock József (Rózsa), Reiner Béla, Vajda K. Henrik (Wodianer). *Meghalt:* Boskovitz Béla (Buschmann). *Tagállomány:* 415 rendes, 4 pártoló, 10 tb. = 429 tag.

Az 1903. május havi pénztári jelentés kivonata. *Bevétel:* tagdíjakból befolyt 151 korona 60 fillér, a Hitelszövetkezet 1902-re szóló osztaléka 5 —, áthozat április hóról 2423 korona 28 fillér, a szakirodalmi alap áthozata 463 korona, függő követelés 128 korona = 317088 korona. — *Kiadás:* Helyiségbérlet 1903 május—aug.—ra 8750 korona, szépirodalmi lapok előfizetési díja ugyanazon időre 5 — korona, alapszabályok bélyege 440 korona, havi nyugták, levelezések, felszólítások portója 490 korona, készpénz a hó végén 246292 korona, készpénz a szakirodalmi alapnál 47816 korona, függő követelés 128 — korona = 317088 korona. A Kör vagyonát képezi még: 10 darab hitelszöv. részjegy = 100 korona, 2 darab Gutenberg-részvény = 100 kor., Gutenberg-szoboralap címén 340 — kor., Ács Mihály-alap címén 500 korona. — *Tagsági forgalom* 1903 május hónap. *Beléptek a Körbe:* Cselesnik Gusztáv, Spisák József (Athenaeum), Mandl Emil (Rigler), Troub Alajos (Pátria), Ilosvay Károly (Franklin). — *Kiléptek, illetve töröltettek:* Kreis József (Buschmann), Weisz Adolf (Posner), Ondrega Ede (Lloyd), Maluskovits József (Rigler), Brinner József, Háy Imre, Jónisz Vincze, Kiss József, László Dániel, Román Antal, Tuller Ernő (Stephanum), Neményi Vincze (H.-M.-Vásárhely), Baum Izidor, Grünberger David, Gáspár Vilmos, Oiebl Antal, Szahola Jenő (ismeretlen tart.), Bendtner József, Schröder Zoltán, Schweihert Antal, Till Lajos, Vigh Ágoston (Légrády), Alloni Arthur (Pallas), Balogh Géza, Bayer Károly, Nyul Dezső (Athenaeum), Kohn Rezső (Műszaki). *Tagsági állomány:* 393 rendes, 4 pártoló, 10 tb. = 407 tag.

Nyugtázás. Firtinger Károly tb. tagunk siremlékére befolyt 1903. június 15-ig: a Könyvnyomdászok Szakköre 50 korona, Firtinger Jakab kegyesrendi tanár úrtól 10 korona, Hornyánszky-nyomda személyzetétől 2060 korona, Budapesti Hírlap nyomda nappali és éjjeli személyzetétől 7 korona

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adják tudtul a *Kör pénztárosának* (lakik VIII., Röck Szilárd-u. 30., I. em. 13.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap. — Egyuttal tudatjuk a t. tagtársakkal, hogy a nyári hónapokban (június—október) a *Kör pénztárosa, Boszik István* minden hó második vasárnapján délelőtt 10—12-ig tart hivatalos órát a körhelyiségben (VII. kerület, Kerepesi-út 30., félemelet).

A krisztinavárosi szinkör igazgatója, *Krecsányi Ignác* úr, Köriünk megkeresésére kedvezményes árú jegyeket bocsátott a tagok rendelkezésére.

Kedvezményes jegyárak:

Nagy páholy	8 kor. — fil.	Körszék (I. és II. sor) ...	80 fil
Zsöljeszék	1 " 80 "	" (III. és IV. sor) ...	60 "
I. rendű zártzések ...	1 " 40 "	Karzati zártzések I. sor ...	80 "
II. " " " " " "	1 " 10 "	" " " többi sor ...	70 "

A kedvezményes árú jegyek váltásához szükséges utalványok *darabonként két fillérért* kaphatók: *Weinberger Dezső* (Franklin), *Lenkey Alajos* (Athenaeum), *Harsányi János* (Pesti részvénynyomda), *Benes Sándor* (Pester Lloyd), *Szavilák János* (Pallas), *Novitzky N. László* (anyaegylet) uraknál, a körgazdánál és *Boszik István* szakköri pénztárosnál (VIII., Röck Szilárd-utca 30., I. em., 13.).

A városligeti szinkör igazgatója, *Feld Zsigmond* úr, szintén engedélyezett kedvezményes árú jegyeket. Ehhez való utalványok ugyanolyan kaphatók, hol a budaiak: Az árak következők:

Földszinti páholy ...	7 kor. — fil.	Oldalföldszint	— kor. 80 "
I. emeleti " " " "	5 " — "	I. em. erkély 1-ső sor 1 " "	— "
I. rendű zsölje	1 " 60 "	I. " " " többi sor ...	80 "
II. " " " " " "	1 " 20 "		

Vasárnap és ünnepnapokon lehetőség szerint.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. B. urnak Mohács. Tényleg sokkal jobban fest az ujonnan beküldött példány, mint az első. De hiszen nekünk eszünkben sem volt a munka minőségét egészében gáncsolni, csak a használt festékre nézve volt megjegyzésünk; minthogy azonban a most kezeink közt lévő példány teljesen megfelelő, föltehető, hogy az első csakugyan a selejtesek közül került hozzánk.

Blandi-nyomda Mohács. Beküldött munkáikról jövő számunkban fogunk nyilatkozni.

Honter sajtóját júliusi számunkban közöljük.

Felölts szerkesztő *Tanay József.* ☉ Főmunkatárs *Novák László.*
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

NYOMDAVEZETŐNEK ajánlkozik szakképzett szedőnyomó, ki 10 éven át nyomdát vezetett vidéken. Címe: Vágó János, Budapest, IX., Lónyay-u. 40., I. em. 10. ajtó.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET

PHOTO - CZINKOGRAFIA

WOLTITZ
MANFRÉD

Autotypia
Phototypia
+ Chemigrafia
4-színű nyomás
Photolithografia

TELEFON
18-99

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR
ÉS BETŰÖNTÖDE RÉSZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Rajnlja kitonó készítményő rézléniait, rézkereteit,
rézdíszítményeit, könyv- és czimbelűit, díszkeretelt stb.

Feltűnést keltő ujdonságok
betakbkn, keretekbkn, rézléniaákbn

Kizárólagos vezérképviselők

PUSZTAFI ÉS TÁRSA, BUDAPEST
V., Pannonia-utca 2b
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak

Államilag kedvezményezett első magyar
könyv- és könyomdai festékgár

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

TELEFON
56-64.

47.004. és 53.406.
számú osztrák-magyar
szabadalmak.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX., Márton-utca 19.

Készít legjobb minőségű ujság,
illusztráció-, mű-, díszmű- és
mindenféle szines és fekete fes-
tékeket, Patent gelatin-henger-
anyagot. **Szedősorzókat**, iga-
zitható fesztővel, szabad. saját
találmány. Bronzok, kenczék, ko-
romégetés.

KITŰN-
TETÉSEK:

Temesvár 1891. Philip-
popol 1892. Országos
Iparegyesület 1892.
Milleniumi kiállítás
Budapest 1896.

Párisi világkiállítás 1900: Grand Prix.

Monoline-Szedőgépek

a steyri Oesterreichische Waffenfabriks-Gesellschaft

preciziós gyártmánya, a legegyszerűbb,
legolcsóbb és legtökéletesebb szedőgép.

A Monoline-gépek

immár működésben állanak: Bécsben a cs. kir. udvari és államnyomdában, a császári Wiener Zeitung, a Neue Freie Presse, Fremdenblatt, Extrablatt, Steyermühle, St. Norbertus-nyomda, R. v. Waldheim cégü üzletekben; Budapesten a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében és még egyéb városokban.

Kizárólagos gyártási engedély Ausztria, Magyarország, Szerbia, Románia és Bulgária részére

A. Marklowsky v. Pernstein, WIEN, VI., Wallgasse 26.

Magyarországi képviselő: Dessauer és Márkus, Budapest, VI., Lázár-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, VI., KIRÁLY-U. 26.

FŐIZLET ÉS GYÁR

WIEN, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM.

MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 14—16.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERTANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BRAUER, WÜRZBURG
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○
○○○○○○○○○○ CZÉGEKNEK

UNION
FOTOCZINKOGRAFIAI
MINTÉZET
AUTOTYPK
FOTOTYPPIA
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA
BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37. SZ.

MINDENMÉŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜLÉS BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL,
GYÁRAKRŐL, TÁRGYAKRŐL STB. ESZKÖZÖLÉTIK.

TELEFON: 295.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-
metszés, vésőintézet és
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZAGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

Budapest, Teréz-körút 52. sz.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti
berendezések szállítására is vállalkozik,
pontos teljesítést garantírozva.

Wörner J. és Társa

gépgyár és vasöntöde

== Budapesten. ==

Egyszerű gyorsajtók 2
vagy 4 festék-dörzsölő
hengerrel. Kétszint nyomó
gépek, 2 festékszerkezet-
tel, 2 vagy 4 festékdörz-
sölő hengerrel. Tégely-
nyomású gyorsajtók. ∴
Önműködő késköszörűlő
gépek. Csomagoló- és
simitó-sajtók. ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Körforgású ==
nyomó-gépek

illusztrált művek, újságok és
könyvek egy- és többszínbeni
nyomására, o tökéletesbitett
tölcsér- és körben forgó kés-
hajtogató készülékkel. oooo

Használt ==
= gyorsajtók

alaposan kijavítva és átala-
kítva, jóállás mellett jutányos
árért eladók. oooooooooo

Papírvágó- és papírfúró-
gépek. Aranyozó-, dom-
bornyomású- és kivágó-
sajtók. ∴ Könyvnyomdai
kézisajtók. Tömöntödei
berendezések. ∴ Transz-
misszió-telepek. ∴ Hun-
gária akcidensz-gyors-
sajtók. ∴ ∴ Könyomdai
gyorsajtók. ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

A kombinált
szedő- és soröntő-gép

TYPOGRAPH

FÖLÜLMUL MINDEN MÁS GÉPET!

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

Aussigban : Stef. Tietze
üzletében 1 gép.

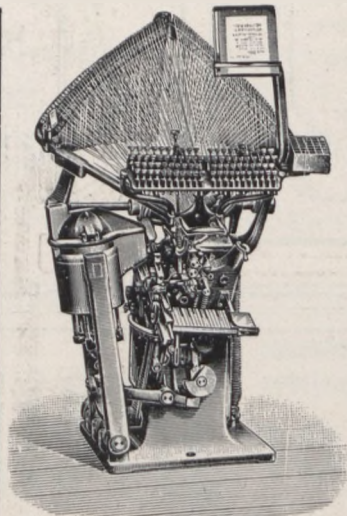
Bécsben : Bartelt Brunó-
nál 2 gép, J. L. Bondi
& Sohn cégénél 2, a
Deutsche Zeitung-nál
4, a Deutsches Volks-
blattnál 8, Hornung B.-
nél 2, Jasper Frigyes-
nél 2 gép.

Budapesten : a Pallas r.-t.
nyomdájában 1 gép, az
Európa-nyomdában 3,
a Beer E. és Társa
nyomdában 12 gép.

Gablonzban : Spiethoff
Gusztávnál 1 gép.

Gráczbán : a Styria es.
kir. egyetemi nyomdá-
ban 12 gép.

Győrött : a Pannonia
nyomdában 1 gép.

**Alig több, mint két év
alatt föllállított:**

Innsbruck : C. Lampe 2,
Wagner egyet. ny 4.
Klagenfurtban : J. & R.
Bertschingernél 1 gép.
Kuttenbergben : Solc
Károlynál 1 gép.

Meranban : Pöltzelber-
ger S.-nél 1 gép.

Prágában : a Politik
könyvnyomdájában 3,
az Unie-ben 3 gép.

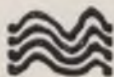
Reichenbergben : R. Ger-
zabek & Co.-nál 2 gép.

Salzburg : Halauska's
Wittve & Eiblhuber
cégnél 2, Kiesel R.-nél
2 gép.

Troppauban : Drechsler
Adolfnál 2, Strasilla
Ágostnál 2 gép.

Zágrábban : az állam-
nyomdában 3 gép.

A gép egyszerűségéről, jövedelmezőségéről és munkaképes-
ségéről való meggyőződés mind szélesebb körben terjed.

Magyarországon és Ausztriában
immár 79 ilyen gép működik.

További Typograph-gépek felállításáról most tárgyalunk. Prospek-
tusokat, betűmintákat, bizonyítványokat stb. szívesen küld az
ausztia-magyarországi főképviseelő:

Polacsek Frigyes, Wien, VI/1., Theobaldgasse 8.

Gyári üzemünk felőleli valamennyi, a grafikai szakma számára szolgáló **FESTÉKEK** gyártását, elismert kiváló minőségben.

A cég minden kiállításon, melyen részt vett, ki lett tüntetve, így Párisban is 1900-ban a **grand prix-vel** és két aranyéremmel.

RAKTÁRAK AUSZTRIÁBAN
ÉS MAGYARORSZÁGBAN:

CARMINE HUGÓ

BÉCS, BUDAPEST (VI., Király-u. 26)
ÉS PRÁGA (Dittrichgasse 1968).

Alapítva 1892-ben.

BLANCO, vizit-, eljegyzési, meghívó-, esketési és menu-kártyák stb., préselt, merített, arany- vagy ezüstmetszéssel, ugyszinte fehér facettel, a legfinomabb minőségig készítettnek

OCASEK KÁROLY

fényképészeti karton-gyárában

Budapest, VI. ker., Király-utcza 26. sz.

[Arany- és ezüst-nyomás.]

SCHÖNTAG GYULA

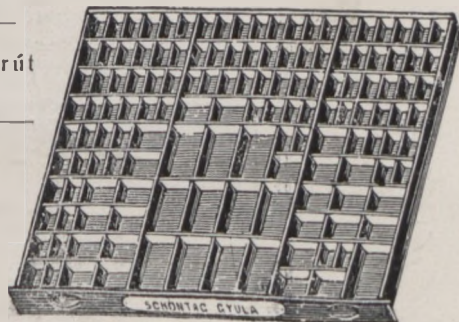
szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

Arjegyék ingyen
és bérmentve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utcza 13.

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI., Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

könyv- és címzetűkből, körzetekből, rézléniákból
és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékitményekből és egyéb nyomdai föl-
szerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan
foganatosíttatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MECHANIKAI MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉLIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

Nagy-Becskerek Jokly Lipéc. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.). Seprős Valter.	Nyirbátor Friedmann Lipót.	Rózsahegy Kohn József. Salva és Herlé.	Szegzárd Árva J. Báter János. Lengyel Pál. Ujfalussy Lajos utóda : Molnár Mór.	Tokaj Gestetner Ádolt.
Nagy-Enyed Nagyenyedi könyvnyomda és papíráru gyár r.-t.	Nylitra Huszár István. Irtizer Zsigmond. Kapsz és Kramár Lówy Antal Neugebauer Nándor. Reicheles Lipót.	Salgó-Tarján Friedler Ármin. Pollacek József	Székely-Keresztúr Szabó Testvérek.	Tolna Weltmann Ignác.
Nagy-Kálló Sarkadi József.	Ó-Becse Lévai Lajos.	Sárbogárd Sfírtzer Jakab	Székely-Varhely Becsek D. Fia. Betegh Pál.	Tolna-Tamási Jeruzsálem Ede.
Nagy-Kanizsa Fischel Fülöp. Krausz és Farkas. Wajdics József ifj. Weisz L. és F.	Ó-Kanizsa Brück P. Pál. Schwartz A.	Sárvár Stranz János.	Székesfehérvár Debreczeni Oyula. Eisler Adolf. Olüeck Mor. Singer E. Számmer Imre (tulajdonos : Heckenast Kálmán). Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny.	Torda Füssy és Stupjár.
Nagy-Károly Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond.	Oravicza Kehrer C. Wunder Károly.	S.-A.-Ujhely Hegyalja-könyvnyomda (tul. : Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Lówy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. : Jurcsó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd. : Ehlerl Oyula).	Szempcz Fischer Nátháné.	Torna Rosenblöth Simon.
Nagy-Káta Nagykátal és Monori könyvnyomda Nagy- Kátán (tul. : Molnár S.).	Orosháza Pless N. Veres Lajos.	Sárospatak Ev. ref. főiskola nyomdája (béröl : Steinfeld Jenő).	Szentes Kecskeméti Szabó Kálmán és Vajda Ernő. Szentes és Vidéke ny. Vajda Bálint utóda.	Török-Kanizsa Brück P. Pál
Nagy-Kikinda Oujin V. Pannonia ny. Radák János.	Orsova Handl József. Orsovai könyvny. r.-t. Tillmann R.	Segesvár Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Szent-Endre Schwarz I.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.
Nagy-Körös Bazsó Lajos. Ottlinger Kálmán.	Ó-Széplak Nyitrávölgyi gazd. egyll. ny.	Selmeczbánya Joerges A. özv.	Szent-Gotthárd Wellisch Béla.	Trencsén Gansel Lipót. Skarnitzl X. Fr.
Nagy-Marton Oellis Henrik	Paks Rosenbaum Miksa E.	Sepsi Szent-György Jokai-nyomda r.-t. Móricz István és Vajna J.	Szenicz Beszó János és Társa	Turóc-Szent-Márton Gaspárik J. Magyar nyomda (tulajd. : özv. Moskóczy Ferenczné ; Turóczenzmártoni nyomda r.-t.
Nagy-Mihály Landesmann B.	Pancsova Jovanovics Testvérek. Kohn Samu. Wittigschlager Károly.	Siklós Harangozó József. Minerva-nyomda (tul. : Klein Ferencz)	Szeps-Váralja Buzás Dénes.	Új-Arad Maray Lajos.
Nagy-Röcze Büchler Béla.	Pankota Ifj. Bod József.	Somorja Goldstein József.	Szered Schreiber Mór	Újpest Corvina-nyomda Fuchs Antal és József. Krömer Alajos. Salgó és Társa.
Nagy-Szalonta Liebermann Mór. Reich Jakab.	Pápa Goldberg Oyula. Nobel Ármin. Ref. főisk. nyomda. Stern Rezső.	Sopron Petőfi-könyvnyomda (tul. : Zsombor Géza). Romwalter Alfréd. Röttig Gusztáv. Török és Kreinszner. Zollner Dezső.	Szerencs Simon József.	Új-Verbász Pisizer József.
Nagy-Szeben Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archiepiscopala.	Pásztó Schlesinger Mihály.	Stájerlak Hollschätz F.	Szigetvár Corvina-nyomda Kozáry Ede.	Újvidék Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Hungária-ny. (Friedmann Samu). Ivkovics György. Miletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Nagy-Szécsény Olatstein A.	Pécs Lyceumi nyomda. Pécsi irod. és könyvny. r.-t. Taisz József. Wessely és Horváth.	Sümeg Horvát Oábor.	Szilágy-Cseh Berkovits R.	Ungvár Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés. Unio könyvnyomda.
Nagy-Szent-Miklós Pirkmayer Alajos. Wiener Náthán.	Pécska Rnber István.	Szabadka Bittermann József. Braun Adolf. Kladek István és Társa. Krausz és Fischer. Szabados Sándor.	Szilágy-Somlyó Böllöni Sándor. Heimlich Weisz in.	Vác Kir. orsz. fegyintézet ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Nagy-Szombat Fiebig József. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Reisz L. Winter Zsigmond.	Perjámos Oatter és Frischmann. Hungária-ny.	Szamos-Ujvár Auróra-nyomda (tulajd. : Todorán Endre). Oör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szill-Hadad Fein Sámuel.	Vág-Ujhely Brück Ignác. Horovitz Adolf. Löwysohn Manó. Steinmann J.
Nagy-Szöllős Gucosai közp. könyvny.	Petrozsény Figull Antal.	Szakolca Neumann, Teszlik és Tsa.	Szolnok Bakos István. Fuchs Lipót é fia Fuchs Manó. Hay és Grün (Várm. ny.). Jász-Nagykún-Szolnok- megyei Lapok nyomdája (tul. : Vezéry Odón). Wachs Pál.	Vajda-Hunyad Ideál-könyvnyomda.
Nagy-Tapolcsány Platzko Oyula. Zorelia Oyula.	Pozsony Alkalay Adolf és fia. Angermayer Károly. Éder István. Freistadt Mór. Katholikus nyomda. Natali M. Preisak Oyözö utóda. Westung. Grenzbote ny. (tul. : Simonyi Iván). Wigand K. F.	Szarvas Dolesch és Müller. Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Breitfeld Dezső és Társa.	Verebély Neufeld Sándor.
Nagyvárad Ifj. Berger Sámuel. Déry és Boros Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Honig I. Láng József. Laszky Ármin. Neumann Vilmos. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. (béröl : Csávássy Oyula).	Pöstyén Oipsz H.	Szász-Régen Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Tab Perl Pál.	Versecz Kehrer Béla. Kirchner Ernő. Veronits József.
Námesztó Schein M.	Predmér Links M. utóda : Rosen- zweig H.	Szász-Sebes Stegmann János. Winkler Lajos.	Tapolca Lówy B.	Veszprém Egyházmegyei könyvny. Krausz Á. Fia. Népakarat nyomdája (tul. : Takáts Sz.). Pósa Endre.
Naszód Schwartz Mór.	Putnok Gaertner Ignác.	Szászváros Minerva-nyomda r.-t. Schäser A. Szászvárosi könyvny. r.-t.	Tasnád. Lövinger L.	Zala-Egerszeg Breisach Samu. Özv. Tahy Rozália és tsa. Unger Antal. Vágó János.
Német-Bogaán Rosner Adolf.	Püspök-Ladány Deutsch Izrael.	Szatmár Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Szabad Sajtó könyvny. Weinberger Testvérek.	Tata Engländer Jakab és Társa. Nobel Adolf.	Zala-Szent-Grót Nagy Sándor.
Német-Palánka Kristófek József.	Ráczeke Cseri István.	Szeged Eendrényi Imre. Eendrényi Lajos. Engel Lajos. Oönczi I. József. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnay Lipót.	Temesvár Csanád-egyházmegyei ny. Csendes Jakab. Gutenbergy-ny. Mangold Sándor. Moravetz Oyula. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul. : Steiner Ferencz). Veres Sámuel utóda.	Zenta Beret. a Imre. Kabos Ármin. Fekete Sándor.
Nezider Horváth Béla.	Rákospalota Deutsch Mózes. Fischer Dezső.	Szeghalom Riegel Zoltán.	Tenke Maár L. Vilmos.	Zilah Nádlér Béni. Seres Samu.
Nyíregyháza Bessenyei ny. Jóba Elek. Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné). Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).	Rimaszombat Lévai Izsó. Náray I. A. Rábely Miklós.	Székhelyid Kohn Sámuel.	Tisza-Füred Goldstein L.	Zólyom Nadosy Ferencz. Zólyom és vidéke ny.

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

Könyv- és könyomdai
festékgár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VII., Kertész-utca 4. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kencze-gyár.

JULIUS MÄSER (Lipcse)
magyarországi képviselője.

A Mäser-lemezek raktára.
TELEFON 62—79.

BÖLE JÓZSEF

ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel érte-
síteni, hogy a könyvnyomdai fel-
szerelések készítésére berendezett

Asztalos-műhelyem

VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alatt
van. — Szakmában számos éven
át szerzett tapasztalataimnál fogva,
mint eddig, úgy a jövőben is főttrek-
vésem lesz t. vevőimet mindenképen
kielégíteni. Szükség esetén kérem a
fentnevezett új czimemet használni.

Regálók s nyomdalszekrények raktáromban mindig vannak.

POLACSEK ÉS NÁDOR

GRAFIKAI SZAKÜZLETE

Budapest, IX. ker., Rákos-utca 11. szám alatt.

A grafikai iparágak összes szük-
ségleteinek raktára. Nyomda-
festékek, kenczék, hengeranyag
nagy raktára.

Tömöntöde-berendezések,
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, forinazáró készülékek
stb., stb.

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállíthatnak.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcsei festékgyár; a hírneves
Augsburgi gépgyár; Faber és Schleicher könyvnyomdai gépgyára,
Hogenforst A. gép- és szerzőgyára képviselői.

TELEFON 54-48.